

JÖNKÖPING UNIVERSITY
School of Health and Welfare

För barnets skull

En kvalitativ intervjustudie kring dagbarnvårdarens
förhållningssätt till anmälningsplikt och orosanmälningar

HUVUDOMRÅDE: *Socialt arbete*

FÖRFATTARE: *Evelina Wilterhag & Sandra Forsell*

JÖNKÖPING 2019 januari

Förord

Vi vill först och främst tacka de dagbarnvårdare som ville delta i en intervju. Utan er skulle inte studien vara möjlig.

Ett minst lika stort tack vill vi ge till vår handledare Mimmi. Utan dig skulle vägen till färdig uppsats ha varit betydligt svårare. Du har hjälpt oss att hålla fokus flera gånger om.

Abstract

Title: For the sake of the child – A qualitative interview study on home daycare providers approach to their mandatory reporting and reporting to Child Protective Service

Authors: Evelina Wilterhag & Sandra Forsell

Tutor: Aimée Ekman

Examinator: Disa Bergnehr

In this study ten qualitative interviews were conducted with professional home daycare providers in a Swedish municipality. The aim of the study is to explore home daycare providers approach and attitudes towards their mandatory reporting and to find out if there are any factors that affects their decision of reporting to the child protective service. With a thematic analysis four main themes were found; *Where is the limit*, *The support from the organization*, *Private and professional* and *Black on white*. Where is the limit implies that there is a difficulty of making a decision when to report child maltreatment to the child protective service and how to discover child maltreatment. The support of the organization includes support from the manager and colleagues in the process of reporting. Privat and professional includes the experienced dilemma of being private and professional at the same time. Black on white intend to discuss the need of getting more knowledge and education regarding mandatory reporting as well as signs of maltreatment. The result has been analyzed with previous research and the theory of action and discretion.

Key words: home daycare providers, mandatory reporting, child maltreatment, reporting, thematic analysis, theory of action, discretion.

Sammanfattning

Titel: För barnets skull – En kvalitativ intervjustudie på dagbarnvårdares förhållningssätt till anmälningsplikt och orosanmälningar

Författare: Evelina Wilterhag & Sandra Forsell

Handledare: Aimée Ekman

Examinator: Disa Bergnehr

I denna studie har tio semistrukturerade intervjuer genomförts med yrkesverksamma dagbarnvårdare som arbetar i en kommun i Sverige. Syftet med studien är att utforska dagbarnvårdares förhållningssätt och inställning till sin anmälningskyldighet och om det finns faktorer som påverkar deras beslut att göra en orosanmälan. Med hjälp av en tematisk analys på intervjumaterialet framkom fyra huvudteman: *Var går gränsen*, *Organisationens stöd*, *Privat och professionell* och *Svart på vitt*. *Var går gränsen* handlar om att det finns en svårighet i att veta när det är dags att göra en orosanmälan till socialtjänsten och hur man upptäcker att ett barn far illa. *Organisationens stöd* innefattas av chefens och kollegornas stöd i anmälningsprocessen. *Privat och professionell* handlar om det upplevda dilemmat av att vara privat och professionell på samma gång. *Svart på vitt* belyser behovet av att mer kunskap och utbildning kring anmälningsplikt såväl som kring tecken på att barn far illa. Resultatet kopplas till tidigare forskning samt handlingsteori och handlingsutrymme.

Nyckelord: dagbarnvårdare, anmälningskyldighet, barn som far illa, orosanmälningar, tematisk analys, handlingsteori, handlingsutrymme.

Innehållsförteckning

Förord	i
Abstract.....	ii
Sammanfattning	iii
Innehållsförteckning	iv
Inledning	6
Syfte och frågeställning	7
Bakgrund	8
Anmälningsplikt	8
Anmälningspliktens betydelse.....	9
Vad är våld och barn som far illa?	10
Dagbarnvårdare	12
Tidigare forskning	14
Professionellas förhållningssätt till anmälningsplikt	14
Professionell i det privata	15
Faktorer som påverkar beslutet att orosanmäla	16
Teoretiskt ramverk	17
Handlingsteoretiskt perspektiv	17
Handlingar	17
Handlingsutrymme	18
Metod.....	20
Urval och kontaktetablering	20
Datainsamlingsmetod	21
Analysmetod	22
Etiska riktlinjer	23
Kvalitetskriterier	24
Resultat	26
Tema 1: Var går gränsen.....	26
Vara säker på sin sak	26
Hellre en gång för mycket	28
Tydliga tecken och magkänsla	29

Tema 2: Organisationens stöd	31
Stöttande chef.....	31
Kollegialt stöd	32
Tema 3: Privat och professionell	33
Tema 4: Svart på vitt	35
Som hjärt- och lungräddning	35
Mer information.....	36
Diskussion	38
Dagbarnvårdares handlingsutrymme kring anmälningsplikt.....	38
Koppling till tidigare forskning	42
Metoddiskussion	45
Relevans för socialt arbete	45
Framtida forskning	46
Slutsatser.....	47
Litteraturförteckning	48
Bilaga 1	52

Inledning

Barn som far illa vågar ofta själva inte berätta för någon annan att de mår dåligt eller utsätts för något skadligt (Hindberg, 2006). Barn är därför beroende av att vuxna i deras närhet gör en orosanmälan till socialtjänsten om de misstänker att ett barn far illa. Att trygga barn och deras villkor om att ha en god uppväxtmiljö är ett gemensamt ansvar för alla, inte minst för de professionella som finns runt barnet. Professionella inom hälso- och sjukvård och skola har dessutom anmälningsplikt vilket innebär att de enligt lag är skyldiga att genast anmäla till socialtjänsten om de i sitt arbete misstänker att ett barn far illa (SFS 2001:453). Anmälningsplikten är således ett viktigt skydd för att barn inte ska fara illa, eller riskerar att göra det. Det förutsätter dock att orosanmälningar faktiskt görs (Wekerle, 2013). Att yrkesverksamma som arbetar kring och med barnet är medvetna om sin anmälningsplikt, vad den innebär och hur en orosanmälan går till är av största vikt och något som vi ville titta närmre på i vårt examensarbete.

För att undvika psykisk ohälsa och andra svårigheter längre fram i livet visar forskning att det är viktigt att vuxna som har ansvar för barn utanför hemmet gör orosanmälningar i ett tidigt skede (Fraser, Mathews, Walsh, Chen, & Dunne, 2010; Mathews et al., 2017; Wekerle, 2013). Enligt Davidov, Jack, Frost och Coben (2012) fokuserar forskning kring anmälningskyldighet vanligtvis på yrkesgrupper som utför sitt arbete på en arbetsplats som till exempel på ett sjukhus. Dagbarnvårdare är en yrkesgrupp som utför sitt arbete i sitt egna hem. De träffar barnet dagligen och är viktiga nyckelpersoner när det gäller att se eventuella tecken på att ett barn far illa. Oss veterligen saknas det forskning kring dagbarnvårdare och deras tankar om anmälningskyldighet.

Den här studien baseras på tio semistrukturerade intervjuer med dagbarnvårdare. Vår förhoppning är att studien kommer att vara till användning för personal och chefer inom pedagogisk omsorg, genom att bidra till en ökad förståelse för hur dagbarnvårdare resonerar kring sin anmälningsplikt och om det finns faktorer som påverkar dem i beslutet om att göra en orosanmälan eller inte.

Syfte och frågeställning

Syftet med studien är att undersöka hur dagbarnvårdare förhåller sig till sin anmälningsskyldighet. För att uppnå syftet är frågeställningarna:

- Hur ser dagbarnvårdare på sin anmälningsskyldighet och vid vilka tecken börjar en dagbarnvårdare misstänka att ett barn far illa?
- Vilka faktorer anser dagbarnvårdare påverkar deras beslut om att göra en orosanmälan vid misstanke om att ett barn far illa?
- Finns det någonting dagbarnvårdare efterfrågar när det gäller förberedelse och/eller tillvägagångssätt vid beslut om att göra en orosanmälan?

Bakgrund

I detta kapitel presenteras den bakgrundsinformation som syftar till att ge en överblick kring anmälningsplikt, professionella med anmälningsplikt samt barn som far illa.

Anmälningsplikt

Att leva utan våld är en rättighet som alla barn har rätt till genom Förenta Nationernas (FN) barnkonvention, ett internationellt avtal om mänskliga rättigheter för barn (UNICEF, 2009). De flesta länder i världen, 196 stycken, har skrivit under barnkonventionen och därmed lovat att följa bestämmelserna. Artikel 19 i barnkonventionen handlar om att varje barn ska ha rätt till skydd mot sexuella övergrepp och fysisk- och psykisk misshandel samt skyddas från vanvård, utnyttjande och försummelse (UNICEF, 2009). Utöver detta har majoriteten av världens länder, så även Sverige, även en lagstadgad anmälningsplikt, vilket innebär att den som misstänker att ett barn far illa ska göra en orosanmälan till kommunens socialtjänst (Wekerle, 2013).

Sedan 1979 är det i Sverige ett brott att utsätta barn för våld (UNICEF, 2009). Enligt socialtjänstlagen (SFS 2001:453) ska myndigheter och yrkesverksamma vars verksamhet berör barn eller där den professionella kommer i kontakt med barn genast anmäla till socialtjänsten om de i sin verksamhet får kännedom om att ett barn utnyttjas sexuellt eller utsätts för fysisk eller psykisk misshandel i hemmet. Det behövs enbart en misstanke om att barnet i fråga far illa, att det finns bevis för det är inget krav enligt 14 kap. 1c § socialtjänstlagen (SFS 2001:453). Sverige ratificerade barnkonventionen 1990 vilket betyder att konventionen då blev juridiskt bindande (UNICEF, 2009). I juni 2018 röstade en majoritet i Sveriges riksdag för att barnkonventionen ska bli svensk lag från och med 1 januari 2020 (Prop. 2017/18:186).

I Sverige har socialtjänsten, i nära samarbete med hemmen, ett ansvar för att se till att barn får det stöd och det skydd de behöver i sin hemmiljö (SFS 2001:453). För att få kännedom om när ett barn misstänks fara illa behöver socialtjänsten få in en orosanmälan från andra samhällsorgan och via allmänheten (Fridh & Norman, 2008). Alla som misstänker att ett barn far illa rekommenderas att anmäla sina misstankor till socialtjänsten, men de som är anställda på myndigheter och i verksamheter som rör barn och unga, till exempel skola, hälso- och sjukvård och tandvård, är skyldiga enligt lag att genast anmäla om de i sitt arbete misstänker att ett barn far illa (SFS 2001:453). Gilbert et

al. (2009) menar att det finns en underrapportering av antal orosanmälningar. I deras studie menar de på att det är ett lågt antal inkomna orosanmälningar i förhållande till den statistik som finns kring rapporterad misshandel. För att förstå underrapporteringen är det av intresse att studera närmare hur olika professioner och samhällen definierar barnmisshandel och hur man ser på barnets skydd (Hindberg, 2006; Wiklund, 2006). En kvantitativ studie gjord mellan år 2002-2004 i Stockholms olika stadsdelar visar att det finns lokala skillnader i varför professionella gör en orosanmälan och hur inflödet av anmälningar ser ut. Studien visar även att det kommer in ett betydligt högre antal orosanmälningar till socialtjänsten från socialt belastade områden, än vad det gör i mindre utsatta stadsdelar (Kaunitz, André Löhholm & Sundell, 2004).

Anmälningspliktens betydelse

Vuxna som träffar barn i sin yrkesroll har ofta anmälningsplikt (Gilbert et al., 2009). Anmälningsplikt kan därmed ses som ett viktigt skydd för att barn inte ska fara illa, eller riskerar att göra det. Det förutsätter dock att den som är skyldig att orosmäla gör en orosanmälan vid tidiga tecken på barnmisshandel eller försummelse (Wekerle, 2013). Anmälningsplikt kan ses som ett skydd för barn ur flera aspekter. Genom att göra en orosanmälan vid misstanke om att ett barn far illa är det inte bara barnet i fråga som kan få ett direkt skydd i det akuta skedet. En orosanmälan kan även förebygga att det sker våld mot syskon i hemmet (Pietrantonio et al., 2013; Wekerle, 2013). Anmälningsplikten kan också ses som ett sätt att förebygga att det sker upprepat våld, eftersom det har visat sig att barn som utsatts för våld och försummelse ofta utsätts igen (Wekerle, 2013). Exempelvis har en amerikansk longitudinell studie av ärenden som rör barnmisshandel visat att ungefär 67 % av de familjer med små barn (fyra år eller yngre) som blivit anmälda till socialtjänsten för misstänkt barnmisshandel eller försummelse, blivit anmälda igen (Proctor et al., 2012). En svensk uppföljningsstudie från 2003 visade tydliga indikatorer på att de bedömningar som gjordes på socialtjänsten inte alltid är tillförlitliga. Det visade sig att av de barn som man hade valt att inte utreda år 1998, var det 53 % som senare blev aktuella i en utredning på socialtjänsten (Cocozza, Gustavsson & Sydsjö, 2007). Studien visar således att en orosanmälan inte alltid innebär en säkerhet för barnet som behöver samhällets hjälp. Ur det längre perspektivet kan anmälningsplikt, om det leder till ett tidigt ingripande, bidra till en bättre hälsa för barnet genom livet men även för kommande generationer. Barn som misshandlas löper stor risk för psykisk ohälsa och annan problematik. Till exempel barn som blivit sexuellt utnyttjade av en familjemedlem

löper i framtiden tio gånger större risk för att deras egna barn så småningom blir aktuella för orosanmälningar till socialtjänsten (Wekerle, 2013).

Vad är våld och barn som far illa?

Enligt Per Isdal (2001, s.33) definieras ofta våld som “*varje användande av fysisk makt för att skada andra*”. Isdal påtalar samtidigt att detta är en bristfällig och begränsande definition eftersom våld är så mycket mer än fysiskt. Han menar vidare att våld inte ska begränsas till enbart avsiktligt och handgripligt våld, utan anser även att definitionen bör innefatta målet med handlingen vilket är att utöva makt. Enligt Isdal (2001) är allt våld en funktionell makthandling där utövaren genom olika handlingar vill utöva makt. Han delar in våld i fem undergrupper - fysiskt, psykiskt, sexuellt, materiellt och latent våld. Fysiskt våld handlar om exempelvis slag, sparkar och stryptag. Psykiskt våld kan vara hot, kontroll eller kränkande ord. Sexuellt våld innebär alla handlingar som riktas mot en annan persons sexualitet och genom den handlingen skadar, skrämmer eller kränker. Det kan handla om till exempel sexuella trakasserier eller våldtäkt. Det materiella våldet handlar om att förstöra saker för att på så sätt skrämma eller kränka en annan människa. Detta kan innebära att till exempel riva sönder någon annans kläder eller förstöra något värdefullt för den andra personen. Latent våld kan förklaras som ett tyst våld där det outtalat finns en risk för nytt våld.

I Sverige finns det ingen allmänt accepterad definition av begreppet barn som far illa. Det har dock gjorts flera försök att nå en gemensam definition (Hindberg, 2006). Kommittén för barnmisshandel (SOU 2001:72) ville att begreppet barnmisshandel skulle ges ett innehåll som motsvarar begreppet barn som far illa, det vill säga när vuxna utsätter barn för fysiskt eller psykiskt våld, sexuella övergrepp, kränkningar eller försummelse. Detta var vissa remissinstanser kritiska till eftersom definitionen för barn som far illa inte stämde överens med den juridiska definitionen för barnmisshandel (Hindberg, 2006). Regeringen avstod därför från att föreslå en vidare definition av begreppet barnmisshandel (Prop. 2002/03:53) vilket innebär att barn som far illa eller riskerar att fara illa fortsättningsvis används som definition av fenomenet. Ursprungligen är begreppet direkt översatt från engelskans *child maltreatment* vilket betyder *barn som behandlas illa* (Lundén, 2010). *Child maltreatment* delas sedan upp i *child abuse*, det vill säga misshandel som kan vara fysisk, psykisk eller sexuell samt *child neglect*, det vill säga vanvård och försummelse, som kan vara fysisk, känslomässig, utbildningsmässig eller medicinsk.

Vanvård och försummelse handlar om omsorgssvikt och kan inkludera till exempel brist på omvårdnad eller oförmåga att förmedla kärlek. Brist på omvårdnad kan visa sig genom att föräldern inte är kapabel att tillgodose barnets basala behov och kan ge sig till känna i uppenbara brister kring mat, kläder, behov av vård etc. (Hindberg, 2006).

Begreppet barn som far illa används i socialtjänstlagen (SFS 2001: 453) utan att förklaras närmare, och i samband med anmälningsskyldigheten framträder två nyckelbegrepp för när de som berörs av anmälningsskyldigheten ska träda in och skydda barnet. Det ena nyckelbegreppet innefattar att de som berörs av anmälningsplikt ska agera om det finns fara för barnets hälsa och utveckling. Det andra handlar om att den professionella ska agera om det på grund av brister i omsorg eller något annat förhållande i hemmet finns en fara för barnet. Avsaknaden av en allmänt accepterad definition för begreppet barn som far illa ger utrymme för olika tolkningar av vad begreppet innebär vilket i sin tur kan skapa oklarheter kring när ett barn far illa (Lundén, 2010). Tanken med att nå en gemensam definition av barn som far illa är bl. a. att olika professioner ska dela synsätt. Ett gemensamt synsätt tros nämligen kunna motverka missförstånd, samt underlätta för den som ska avgöra när åtgärder bör vidtas i form av en orosanmälan (Hindberg, 2006).

Att se tecken på att ett barn far illa kan enligt Hindberg (2006) vara svårt eftersom inte alla skador är synliga. Därför är det viktigt att vuxna omkring barnet är uppmärksam på signaler som tyder på att något inte står rätt till. Sådana signaler kan till exempel handla om att barnet som far illa har koncentrationssvårigheter, beter sig aggressivt eller på andra sätt har ett utåt sett udda beteende som visar att det inte mår bra. Barn berättar eller visar oftast inte att de far illa. Orsaken kan vara att barnet känner lojalitet mot föräldrarna, en rädsla för vad konsekvenserna skulle kunna bli eller att barnet har skuld- och skamkänslor. Riktigt små barn som inte kan prata kan av förklarliga skäl inte berätta om de far illa även om de skulle vilja. Barn som kan prata saknar ofta kunskap om lagstiftning och vet sällan om att de utsätts för något olagligt. När ett barn växer upp med våld kan det dessutom leda till att våldet blir normaliserat vilket gör att barnet kanske inte alltid förstår att det de utsätts för, är fel. Av dessa anledningar är barn beroende av att vuxna i deras närhet är uppmärksamma på om barnet signalerar för att något inte är som det ska. Det är även viktigt att professionella med anmälningsplikt är medveten om vad skyldigheten att orosanmäla innebär samt hur man ser tecken på att barn far illa (Hindberg, 2006).

Dagbarnvårdare

En yrkesgrupp som arbetar med yngre barn är dagbarnvårdare. Denna yrkesgrupp bedriver pedagogisk omsorg i familjedaghem. Familjedaghem är en variant av barnomsorg och ett alternativ till förskola och fritids som kommunen ska erbjuda alla barn (Sabuni, 2010; SFS 2010:800). Andra exempel på pedagogisk omsorg är flerfamiljslösningar, där familjer turas om att ta emot barn i sina hem eller att en person är i ett barns hem och bedriver den pedagogiska omsorgen där (Skolverket, 2012). I den pedagogiska omsorgen ska barnet stimuleras i sin utveckling och sitt lärande och precis som i förskola ska barnet i den pedagogiska omsorgen förberedas för ett fortsatt lärande i skolan (Sabuni, 2010; SFS 2010:800; Skolverket, 2012).

Dagbarnvårdare i familjedaghem arbetar ofta ensamma i det egna hemmet men har regelbundna träffar med andra dagbarnvårdare i någon form av samlingslokal (personlig kommunikation, chef pedagogisk omsorg, 9 november, 2018). Dagbarnvårdare som arbetar i det egna hemmet har därmed inte tillgång till en arbetsmiljö med kollegor likt personal på förskola (Skolverket, 2012). Den pedagogiska omsorgen styrs av skollagen (SFS 2010:800) men det är förskolans läroplan (Lpöf 98 2016) som är vägledande, dock inte bindande, eftersom det inte finns krav på att personal har en högskoleutbildning. Däremot så krävs det att de som arbetar med pedagogisk omsorg har sådan utbildning eller erfarenhet som gör att barnets behov av omsorg och en god pedagogisk verksamhet kan tillgodoses enligt 25 kap. 7 § skollagen (SFS 2010:800). Den pedagogiska verksamheten ska även bedrivas i ändamålsenliga lokaler vilket innebär att lokalerna ska vara trygga, säkra och hälsosamma för barn att vistas i. Eftersom dagbarnvårdare inte behöver följa en läroplan ställs krav på att huvudmännen, ofta kommunen, försäkras sig om att personalen är insatt i förskolans läroplan (Lpöf 98 2016) och skollagen (SFS 2010:800). Det är även huvudmännens ansvar att se till att dagbarnvårdarna får regelbunden pedagogisk handledning och får möjlighet att höja sin kompetens för att kunna utföra ett gott arbete och därmed ge den bästa omsorgen om barnen. Skollagen (SFS 2010:800) är utformad med respekt för barns rättigheter och därför är dagbarnvårdares kunskap kring barns rättigheter och barnets bästa enligt barnkonventionen betydelsefullt för yrkesgruppen i det praktiska arbetet (SFS 2010:800; Skolverket, 2012). Dagbarnvårdare och dess huvudman ska enligt 29 kap. 13 § skollagen (SFS 2010:800) samverka med myndigheter, andra organisationer och dem som det berör när ett barn far illa eller riskerar att göra det. Vid misstanke om att ett barn far illa tar

dagbarnvårdaren kontakt med sin närmaste chef, som är den som tar orosanmälan vidare. Det är chefen som gör den formella orosanmälan och den som sköter kontakterna med familj och socialtjänst (Chef pedagogisk omsorg, personlig kommunikation, 9 november, 2018).

Tidigare forskning

Professionellas förhållningssätt till anmälningsplikt är relativt väl studerat. Forskningen fokuserar dock till största del på hälso- och sjukvårdspersonal. Det närmsta vi kom forskning kring dagbarnvårdare och deras förhållningssätt till anmälningsplikt var en studie på sjuksköterskor som besöker patienter i deras hem (Davidov et al., 2012). Det som gör Davidovs et al. (2012) studie intressant för den här studien är att båda dessa grupper arbetar i hemmiljö.

Professionellas förhållningssätt till anmälningsplikt

Det finns en hel del internationell forskning som undersöker förhållningssättet till anmälningsplikten ur professionellas perspektiv, och då ofta med fokus på hälso- och sjukvårdspersonal som läkare, sjuksköterskor och tandläkare (Foster, Olson-Dorff, Reiland, & Budzak-Garza, 2017; Fraser et al., 2010; Jedwab & Benbenishty, 2017; Pietrantonio et al., 2013; Wekerle, 2013). De studier vi har hittat med ett fokus på barnomsorg- och skolpersonal har varit kvantitativa. Denna professionsgrupp benämns i forskningen som "child care and education providers" (Levi, Crowell, Walsh & Dellasega, 2015; Mathews et al., 2017), något som vi har tolkat som att barnomsorg och skolpersonal slås ihop till en samlad kategori. Studier på enbart familjedaghem eller dagbarnvårdare och deras förhållningssätt till anmälningsplikten har vi inte hittat.

Överlag visar studier att professionella med anmälningsskyldighet efterfrågar mer förberedelse för att göra orosanmälningar, för att på så sätt bli mer säkra i sin anmälningsplikt och att känna igen tecken på när ett barn far illa (Gilbert et al., 2009; Fraser et al., 2010; Jedwab & Benbenishty, 2017; Levi et al., 2015; Wekerle, 2013). I Wekerles (2013) studie lyfts det fram att professionella önskar mer teoretisk kunskap kring vad barnmisshandel är och hur de kan se tidiga tecken på det. Dessutom vill de professionella få mer kunskap kring vad anmälningsplikten innebär och hur övriga yrkesgrupper arbetar i anmälningsprocessen. Det efterfrågas även praktiska verktyg i hur den professionella ska bemöta barnet och familjen när det finns misstanke att ett barn far illa (Wekerle, 2013). Att förbereda berörda yrkesgrupper att känna igen tecken på barnmisshandel och hur de ska gå tillväga när de gör en orosanmälan, genom till exempel utbildning och standardiserade checklistor, är ett viktigt tillvägagångssätt för att göra professionella mer självsäkra i sin roll som anmälningsskyldig (Hindberg, 2006). Flera studier tyder på att professionella som känner sig förberedda att göra orosanmälningar

kan leda till att antal orosanmälningar faktiskt ökar vid misstanke om att ett barn far illa (Fraser et al., 2010; Gilbert et al., 2009; Jedwab & Benbenishty, 2017; Levi et al., 2015; Wekerle, 2013; Wiklund, 2006). I en studie hade sjuksköterskor fått utbildning i att känna igen tecken på försummelse och barnmisshandel samt hur man gör en orosanmälan. Utbildningen visade sig leda till en större sannolikhet för att de gjorde en orosanmälan vid misstanke om att ett barn riskerade att fara illa (Fraser et al., 2010).

Professionell i det privata

Dagbarnvårdare arbetar ofta i det egna hemmet vilket gör att deras privata sfär är densamma som deras arbetsplats. Eftersom dagbarnvårdares inställning till anmälningsplikt är det som ämnas studera har studier som berör anmälningsplikt och arbete i det egna hemmet sökts. Den studie med flest likheter som hittats är en studie på sjuksköterskor som ingår i ett så kallat home visiting program, kallat The Nurse-Family Partnership (NFP) (Davidov et al., 2012). Enligt Davidov et al. (2012) har forskning kring professionellas inställning till anmälningskyldighet ofta ett fokus på professionella som utför sitt arbete på en arbetsplats såsom på sjukhus. Home visiting programs handlar om att professionella, ofta sjuksköterskor, besöker människor och familjer i deras hem. Dessa hembesök görs hos människor som behöver stöttning av något slag. Sjuksköterskorna som arbetar i programmet NFP gör hembesök hos förstföderskor som lever under missgynnsamma förhållanden och som anses ha dubbelt så hög risk att utsättas för våld i nära relationer jämfört med genomsnittet. Även deras barn har i sin tur en förhöjd risk att fara illa, då barn till kvinnor som utsätts för våld i nära relationer också ofta utsätts för våld eller försummelse. Davidov et al. (2012) belyser att sjuksköterskornas roll i programmet är att över tid utveckla förtroendefulla relationer med sina patienter, för att på så sätt förhoppningsvis kunna identifiera och agera om patienten utsätts för våld i den nära relationen. I studien framkommer det att sjuksköterskorna erfar ett dilemma när det gäller att balansera sina patienters önskan, förtroende och privatliv med sin egen anmälningskyldighet. Detta dilemma resulterar i att sjuksköterskorna i lägre grad gör en orosanmälan än vad sjuksköterskor som arbetar på sjukhus gör. Davidov et al. (2012) menar att dessa sjuksköterskor möter svårigheter som sjuksköterskor på sjukhus inte gör. Den främsta skillnaden som lyfts fram är att de får en annan sorts relation till sina patienter. Studien visar att nästan två tredjedelar av sjuksköterskorna som deltog i studien upplevde att anmälningskyldigheten skulle kunna skada relationen till den utsatta kvinnan. Nästan hälften av de studerade sjuksköterskorna uppgav att de

skulle göra en orosanmälan om de misstänkte att kvinnan blev utsatt för våld i en nära relation.

Faktorer som påverkar beslutet att orosmäla

Forskning visar att professionella med anmälningsplikt inte alltid gör orosmälningar även om det finns misstanke om att ett barn far illa (Gilbert et al., 2009). I en prospektiv studie på 20 vårdenheter visade det sig att 75,6 % av de barn som hade tydliga tecken på att misshandel förekommit, fick gå hem med sina föräldrar utan att en orosanmälan gjordes. Endast 2,9 % av dessa barn blev direkt aktuella i en orosanmälan till socialtjänsten. Samma studie visar att 21 % av de dokumenterade skador som experter ansåg vara kriterier för orosmälningar, inte hade lett till en orosanmälan (Wekerle, 2013). Att den professionella avstår från att göra en orosanmälan kan exempelvis bero på negativa erfarenheter i kontakt med socialtjänsten, eller på att den som orosmälar är orolig för att själv utsättas för negativa konsekvenser (Fraser et al., 2010; Jedwab & Benbenishty, 2017; Pietrantonio et al., 2013). Det kan även ha sin grund i att den professionella känner lojalitet mot föräldrarna (Hindberg, 2006). Oro inför att göra en orosanmälan kan dessutom grundas på en osäkerhet kring om det är den bästa lösningen för en familj med svårigheter, eller om det verkligen är bästa sättet att säkerställa ett barns säkerhet (Fraser et al., 2010; Jedwab & Benbenishty, 2017).

Flera studier belyser att de huvudsakliga hindren till en utebliven orosanmälan, trots att misstanke finns, dels beror på bristen av teoretisk kunskap om vad barnmisshandel är och dels på vad anmälningsplikten innebär (Fraser et al., 2010; Jedwab & Benbenishty, 2017; Levi et al., 2015; Pietrantonio et al., 2013; Wekerle, 2013). Exempelvis påtalas en saknad av checklistor för hur man ska gå tillväga vid ärenden där det finns misstanke om att barn far illa, men även standardiserade tillvägagångssätt. Flera forskare har lyft fram att det finns en osäkerhet om när en orosanmälan ska göras, vilket kan resultera i en osäkerhet kring att göra en orosanmälan i onödan (Crowell & Levi, 2012; Kaunitz, et al., 2004; Levi et al., 2015; Wiklund, 2006). Denna osäkerhet grundar sig i en otydlighet i kriterier för vad barnmisshandel och försummelse är vilket visar att det finns ett behov av ett stort utvecklingsarbete för att definiera och tydliggöra målgruppen barn som far illa (Kaunitz, et al., 2004).

Teoretiskt ramverk

Eftersom den här studien tar sin utgångspunkt i dagbarnvårdarens egna erfarenheter är det viktigt att förmedla hur de själva ser på sin anmälningsplikt. Mot den bakgrunden anläggs ett socialkonstruktivistiskt synsätt i studien. Ett socialkonstruktivistiskt perspektiv innebär att verkligheten, i en levande process, konstrueras i en interaktion mellan individer, grupper och samhällen. Det är således i samspel med andra som vi skapar vår verklighet och den värld vi lever i (Wenneberg, 2001). Enligt detta perspektiv är allt i en ständig förändring. Utifrån en sådan förståelse är dagbarnvårdarens verklighet, upplevelser och erfarenheter något som skapas och ständigt omskapas i samspel med andra människor och det sammanhang de befinner sig i. Även människors handlingar kan ses som socialt konstruerade (Berglind, 1995). I vårt arbete använder vi ett handlingsteoretiskt perspektiv med fokus på handlingsutrymme. Vald teori ämnar hjälpa oss att få förståelse för hur dagbarnvårdare använder sitt handlingsutrymme kring anmälningsplikt.

Handlingsteoretiskt perspektiv

Hans Berglind (1995) utgår i sin framställning av handlingsteorin från de två grundläggande begreppen *handling* och *handlingsutrymme*. Berglind (1995) menar att människan själv skapar sin värld och sina handlingar, och ger genom handlingarna mening till sin värld. Svensson, Johnsson och Laanemets (2008) ser i första hand på handlingsutrymme utifrån socialt arbete, men diskuterar även handlingsutrymme och professioner mer generellt.

Handlingar

Handlingar kan vara antingen produktiva, där handlingen i sig leder till en förändring, eller preventiva, där handlingen är till för att hindra något annat från att ske (Berglind, 1995). Ett exempel på en produktiv handling kan vara att en individ byter arbetsplats. Det leder till en förändring i sig och individen vill förändra sin nuvarande situation. En preventiv handling däremot innebär istället att en individ utför en handling som ska förhindra att det sker en förändring, till exempel att en individ betalar en betalningspåminnelse för att slippa bli vräkt från sin bostad. De båda sätten att handla leder, oavsett resultat, till att resultatet av handlingen blir annorlunda än om individen inte hade gjort något alls, det vill säga inte har utfört en handling. Berglind (1995) menar också att även om en människa vill och kan utföra en handling, är det inte säkert att den

gör det. En sådan hindrande anledning skulle till exempel kunna vara av moraliska skäl, som helt enkelt gör att individen inte känner att det är rätt att utföra handlingen även om viljan och förmågan finns.

Handlingsutrymme

Handlingsteorin går ut på att det i det mänskliga handlandet finns ett handlingsutrymme som styrs av olika förutsättningar eller begränsningar. Dessa kan vara av både inre och yttre slag (Berglind, 1995). De inre faktorer som påverkar en individs handlingsutrymme är knutna till individen och handlar om vad individen själv kan göra för att påverka sitt handlande. Det kan vara den kunskap eller personliga egenskaper som individen har och som påverkar förmågan att handla. Enligt Berglind (1995) anses faktorer som dessa vara relativt stabila. Inre faktorer kan också handla om mer instabila faktorer som till exempel en individs nivå av ansträngning i sitt handlande. Detta kan vara mer tillfälligt, eftersom det kan variera i hur mycket en människa anstränger sig utifrån exempelvis dagsform eller humör. Yttre faktorer handlar istället om sådant som påverkar handlingsutrymmet utifrån och som är kopplade till individens miljö, till exempel organisatoriska faktorer.

	Inre	Yttre
Stabil	Förmåga, anlag	Svårighetsgrad
Instabil	Dagsform	Slump

(figur tagen från Berglind, 1995)

De inre faktorerna finns på en intraindividuell nivå medan de yttre faktorerna finns runt individen och utspelar sig på tre andra nivåer – interindividuell struktur, organisationsstruktur och samhällsstruktur. Dessa nivåer påverkar på olika sätt det mänskliga handlingsutrymmet. Den interindividuella strukturen är den nivå som handlar om förhållandet mellan människor, det vill säga det mellanmänskliga. I mötet med andra människor skapas olika förutsättningar för en människas handlingsutrymme. Det finns till exempel korta möten, långa relationer eller goda samarbeten som alla påverkar individens handlingsutrymme på olika sätt. Här kommer även maktaspekten in.

Människor kan på olika sätt påverka eller kontrollera varandras utbyte i mötet. Detta leder till att handlingsutrymmet får olika förutsättningar beroende på vem man möter och hur man tolkar varandras signaler i samspelet. De organisatoriska förutsättningarna handlar om de förutsättningar som finns inom organisationen. Det kan till exempel handla om vilka normer, värderingar eller regler de professionella inom organisationen arbetar utifrån. Det kan även handla om konflikter som finns inom verksamheten och som påverkar hur arbetet inom organisationen ser ut. Förutsättningar på samhällsnivå är de faktorer som påverkar en individs handlande på en makronivå. Det kan handla om vilken politisk styrning ett land har, eller vilka samhälleliga normer och lagar som finns i ett samhälle. Eftersom människor ofta möts i ett organisatoriskt sammanhang som präglas av det samhälle de befinner sig i, kan det under de omständigheterna inte urskiljas någon skarp linje mellan de olika nivåerna (Berglind, 1995).

Enligt Gunnar Aronsson (1990) styrs handlingsutrymmet också av vad en individ faktiskt vill göra och vad individen kan göra. Detta kallar han för det inre subjektiva och det yttre objektiva handlingsutrymmet. Om en individs subjektiva handlingsutrymme är större än det objektiva handlingsutrymme har individen en tro på sig själv om att kunna göra mer än vad som faktiskt är möjligt. Det subjektiva handlingsutrymmet kan förändras eftersom individers tankar om vad den vill kan ändras. Det objektiva handlingsutrymmet kan också ändras. Till exempel kan det objektiva handlingsutrymmet bli större om individen får ökade kunskaper eller hjälp av kollegor.

Svensson, Johnsson och Laanemets (2008) menar att handlingsutrymme är de möjligheter en individ har att välja sätt att agera på utifrån det utrymme som uppdraget har men också utifrån den professionellas kunskap för att kunna ta rimliga beslut. Vidare poängterar de att organisationen och dess organisering medverkar till att forma handlingsutrymmet. Hur man använder sitt handlingsutrymme beror dels på de traditioner som finns inom organisationen och den professionalitet man själv och yrkesgruppen har. Det beror även på vad som sker i samspel med de man möter och vem man är som person.

Metod

I följande kapitel beskrivs tillvägagångssättet för studien. En redogörelse görs även för hur forskningsetiska aspekter uppfylls samt hur vi tänker oss uppfylla kvalitetskriterier. Eftersom föreliggande studie har för avsikt att undersöka dagbarnvårdares förhållningssätt till anmälningsplikt och orosanmälningar valde vi en kvalitativ datainsamlingsmetod genom semistrukturerade intervjuer. Det menar vi är ett bra sätt för att helt förutsättningslöst låta dagbarnvårdarnas tankar komma till tals.

Urval och kontaktetablering

I vår studie har vi intervjuat dagbarnvårdare som arbetar i en kommun i Sverige och som har arbetat olika länge inom yrket. För att få en variation vad gäller antal år inom yrket finns dagbarnvårdare med mindre än fem års erfarenhet såväl som dagbarnvårdare med mer än fem års arbetslivserfarenhet representerade.

I ett första skede tog vi via mail kontakt med cheferna för pedagogisk omsorg i den valda kommunen och bad att få träffa dem för att presentera oss och vår studie. Vid detta möte bestämdes det att cheferna skulle maila ut ett informationsbrev (se bilaga 1) till alla dagbarnvårdare i kommunen. Vi ville att alla skulle få samma information och därmed få samma möjlighet att delta i studien. Vi fick ett förslag från cheferna om att de kunde ge oss namn på dagbarnvårdare som kunde tänkas ställa upp på intervjuer. Detta tackade vi vänligt men bestämt nej till eftersom det hade kunnat bidra till att dagbarnvårdarna ur en frivillighetsaspekt kanske hade känt sig tvungna till att delta i studien. Ur ett konfidentialitetsperspektiv skulle detta också ha lett till att cheferna då hade vetat om vilka dagbarnvårdare som deltar i studien och vi ville undvika att de som deltar ska kunna identifieras av sina chefer. Cheferna ville inte ge oss kontaktuppgifter till respektive dagbarnvårdare men däremot fick vi telefonnummer till samtliga grupplokaler. I samråd med cheferna kom vi fram till att det var mest lämpligt att intervjua dagbarnvårdarna i deras grupplokaler. På så sätt skulle dagbarnvårdarna ha möjlighet att täcka upp för varandra och passa varandras barn under tiden för intervjuerna.

Några dagar efter det skickade mailet från cheferna kontaktade vi respektive grupplokal och flera dagbarnvårdare visade intresse av att delta. All kontakt med dagbarnvårdarna etablerades via grupplokalen. Det har varit av stor vikt för oss att dagbarnvårdarna själva

ska få ta beslut om att delta och därför har vi vid de tillfällen dagbarnvårdarna önskat åkt till grupplokalen för en presentation av oss och studien innan intervjutillfället.

Datainsamlingsmetod

Vårt empiriska material är insamlat genom semistrukturerade kvalitativa intervjuer med totalt 10 dagbarnvårdare. Semistrukturerade intervjuer innebär att deltagarna får frågor som varken är helt strukturerade eller helt öppna, för att på så sätt få utrymme att svara fritt och inte ledas av den som intervjuar (Kvale & Brinkmann, 2014). Intervjuerna genomfördes under två veckor i november 2018. Varje intervju varade ca 20 minuter vilket vi ansåg rimligt med tanke på dagbarnvårdarnas arbetsmiljö och situation. En intervju är inte ett vardagligt samtal och innebär en asymmetrisk maktrelation (Trost, 2010). Med hänsyn till denna ojämna maktfördelning och studiens tidsbegränsning valde vi därför att dela upp intervjuerna och göra fem intervjuer var. Genom att vara en intervjuare istället för två hoppas vi att dagbarnvårdarna upplevde en mer balanserad maktrelation än om vi båda hade intervjuat dem. Intervjuerna spelades in och transkriberades vilket bidrog till att vi båda fick möjlighet att ta del av alla intervjuer i samband med analysen. Däremot är vi medvetna om att vi på det sättet inte fick möjlighet till att ta del av de kroppsrörelser, ansiktsuttryck etc. som förekom under intervjuerna. Vi är även medvetna om att både vårt verbala och icke verbala kroppsspråk kan ha påverkat dagbarnvårdarnas svar på våra frågor under intervjuerna.

Nio av tio intervjuer skedde i grupplokaler vid ett tillfälle för dagbarnvårdarnas gruppträff. Undantaget var en intervju som genomfördes i dagbarnvårdarens hem. Detta tror vi blev den bästa lösningen eftersom dagbarnvårdarna behövde hjälp med att passa sina barn under intervjuens gång. Däremot ledde det dock till att någon intervju blev avbruten och fick återupptas efter en liten stund. Vid vissa intervjutillfällen var det också en hög ljudnivå eftersom det fanns barn och andra dagbarnvårdare i närheten. Vi är medvetna om att bristen på tillgång till ett avskilt rum kan ha påverkat intervjun. Den intervju som skedde i hemmet var dock i ett tyst och avskilt rum men även där blev intervjun avbruten av ett barn som ville prata med sin dagbarnvårdare. En nackdel med genomförandet av intervjuerna på detta vis kan därmed ha varit att vi intervjuade dagbarnvårdarna under deras arbetstid, men vi ville heller inte på något sätt tränga oss på med att föreslå en intervju utanför arbetstid.

Intervjuerna bestod av öppna frågeställningar utifrån tre olika teman kring dagbarnvårdarnas arbetslivserfarenhet samt tankar och erfarenheter kring anmälningsplikt och orosanmälningar. Dessa teman är *Kunskap och anmälningsplikten*, *Tillvägagångssätt och orosanmälningar* samt *Faktorer som avgör om orosanmälningar görs*. Vi började intervjun med att samla in bakgrundsinformation, som till exempel antal år inom yrket. Temat *Kunskap och anmälningsplikten* syftade till att få ta del av dagbarnvårdarens tankar kring anmälningsplikten i ett mer teoretiskt sammanhang. I frågor kring *Tillvägagångssätt och orosanmälningar* ville vi få en bild av hur de arbetar mer praktiskt vid misstanke om att barn far illa samt om de har egen erfarenhet av att göra orosanmälningar eller att vara referent i en utredning hos socialtjänsten. Genom frågor kring *Faktorer som avgör om orosanmälan görs* ville vi se om det finns något som underlättar eller försvårar för dagbarnvårdaren att göra en orosanmälan. Utöver de öppna frågeställningar kopplade till respektive tema har vi strävat efter att få fylligare svar genom att använda följdfrågor. Ämnet anmälningsplikt kan upplevas vara av känslig natur och vår tanke har hela tiden varit att inte vara dömande eller ifrågasättande gentemot dagbarnvårdarna. Vår ambition med studien har varit att hela tiden försöka se det ur dagbarnvårdarnas perspektiv. Med hjälp av intervjuerna få ta del av deras erfarenheter och tankar kring anmälningsplikt och orosanmälningar.

Analysmetod

För att analysera det insamlade materialet gjordes en tematisk analys. En tematisk analys innebär att strukturera, analysera och hitta mönster i ett material genom att söka efter gemensamma teman och underteman (Bryman, 2018). Ryan & Bernard (2003, s. 87) har följande beskrivning på hur man urskiljer ett tema: *“you know you have found a theme when you can answer the question - what is this expression an example of?”*.

Vårt första steg i den tematiska analysen var att transkribera alla intervjuer. På så sätt fick vi ett material som var enklare att bearbeta än de inspelade ljudfilerna (Denscombe, 2018). Vi valde att transkribera de intervjuer vi själva hade genomfört på grund av att vi känner vårt eget material bäst men också för att den som genomfört intervjun kan minnas intervjupersonernas reaktioner på frågorna. Därefter har vi lyssnat igenom varandras intervjuer och samtidigt läst den andres transkribering, för att bekanta oss med hela materialet i efterhand. Nästa steg var att gemensamt koda materialet och hitta återkommande teman och underteman i koderna. Hur man arbetar fram olika teman

skiljer sig åt, men vi valde att utgå från en informell teknik där vi började med att noggrant läsa igenom och koda det transkriberade materialet. Koderna markerades med olika färger för att på så sätt se samband i det som sagts under intervjuerna (Ryan & Bernard, 2003). På detta sätt kunde vi urskilja vilka koder som berördes flest gånger. Dessa grupperades i olika teman. En gemensam reflektion under den tematiska analysen bidrog till att vi kunde hjälpa varandra att ha ett kritiskt förhållningssätt genom att vi kontinuerligt diskuterade våra analytiska fynd. Efter en tids bearbetning av de teman vi hittat landade vi slutligen i fyra teman med sju underteman. Den tematiska analysen är strukturerad efter dessa.

Etiska riktlinjer

Vi har genom studiens gång beaktat etiska aspekter för att skydda alla deltagare i studien från fysisk och psykisk skada, kränkningar och intrång (Patel & Davidson, 2011; Vetenskapsrådet, 2017). För att säkerställa detta har vi utgått från de forskningsetiska riktlinjerna kring *informationskrav*, *samtyckeskrav*, *konfidentialitetskrav* samt *nyttjandekrav*. Dessa fyra punkter innebär att deltagarna ska få information om studien, dess syfte och eventuella risker med att delta, att de ska förstå att det är frivilligt att delta och att de när som helst kan avbryta sin medverkan utan att behöva ange varför, att privata uppgifter om deltagarna behandlas konfidentiellt samt att den insamlade empirin endast får användas för studien i fråga och dess syfte (Bryman, 2018). Nedan presenteras hur vi har resonerat kring samtliga etiska riktlinjer i genomförandet av vår studie.

Informationskravet säkerställdes till en början skriftligen genom informationsbrevet som mailades ut till samtliga dagbarnvårdare i kommunen. Där fick mottagaren information om studien och dess syfte. Vid intervjutillfället påminde vi sedan muntligt om syftet med studien för att försäkra oss om att deltagarna var fullt medvetna om vad de tackade ja till. Vi var även noga med att försäkra oss om att de var införstådda med att de när som helst under studiens gång kunde avbryta sin medverkan eller ställa frågor till oss, även efter intervjutillfället. Intervjupersonerna fick våra kontaktuppgifter i informationsbrevet för att kunna kontakta oss i efterhand om det skulle vara något i intervjumaterialet de inte längre känner att de står för, eller vill ändra på.

Samtyckeskravet säkerställdes genom att deltagarna själva bestämde över sin medverkan vilket indirekt skedde redan när deltagarna bestämde sig för att delta i studien. Vi försäkrade oss även om detta muntligen innan intervjun påbörjades.

Konfidentialitetskravet uppfylldes genom att ingen av intervjupersonernas namn, ålder, antal år inom yrket, arbetsplats, kommunens namn eller andra privata uppgifter avslöjas i uppsatsen. Vi har valt att inte skriva ut kommunens namn för att dagbarnvårdarnas identiteter inte ska kunna röjas eftersom de är en liten yrkesgrupp. På så sätt säkerställer vi att deltagarnas integritet samt integriteten till de föräldrar och barn som indirekt skulle kunna kopplas till studien (Bryman, 2018). Vi förtydligade informationen kring detta även muntligen vid intervjutillfället innan vi påbörjade intervjuerna. Vi var då också noggranna med att poängtera att inget de sa skulle kunna kopplas till dem eller framföras till deras chefer.

Nyttjandekravet säkerställs genom att hålla löftet till deltagarna om att endast använda det insamlade materialet till studien och dess syfte och att materialet efter examinerad uppsats kommer att förstöras. Deltagarna fick både skriftlig information om detta i informationsbrevet men också muntligen vid intervjutillfället.

Kvalitetskriterier

Trovärdigheten i den kvalitativa forskningen är svår att bedöma med hjälp av de konventionella kriterierna för reliabilitet och validitet (Bryman, 2018; Denscombe, 2018). Inom kvalitativ forskning har det därför utvecklats nya alternativ till dessa begrepp. Reliabilitet och validitet förutsätter att det enbart finns en godtagbar social verklighet. Inom den kvalitativ forskning förmodas det finnas fler giltiga verkligheter och det handlar inte om och har inte till syfte att generalisera. Det är nästintill omöjligt att upprepa kvalitativ forskning eftersom tid, rum och individer ständigt förändras. Ett grundläggande kriterium för bedömning av kvalitativ forskning är tillförlitlighet. Tillförlitlighet består av fyra delkriterier - *trovärdighet*, *överförbarhet*, *pålitlighet*, *möjlighet att styrka och konfirmera* (Bryman, 2018). Dessa kriterier och hur de har beaktats i vår forskningsstudie förklarar vi närmare nedan.

Trovärdighet handlar om att undersökningen har genomförts på ett korrekt sätt samt att resultatet bekräftas av intervjupersonerna för att på så sätt få veta att deras svar har uppfattats rätt (Bryman, 2018). Vi har inte gett våra intervjupersoner möjlighet att läsa igenom arbetet innan inlämning, vilket vi inser kan påverka arbetets trovärdighet. Däremot har vi under intervjuens gång sammanfattat vad intervjupersonerna har sagt och ofta ställt följdfrågor på deras svar, vilket då också har bekräftat intervjupersonerna i det

som har sagts. Vi är samtidigt medvetna om att våra följdfrågor kan ha påverkat intervjupersonen på något sätt. För att undvika detta har vi försökt att ställa följdfrågor som uppmanar intervjupersonen att berätta mer och fördjupa sitt svar ytterligare för att på så sätt låta samtalet styra intervjun (Patel & Davidson, 2011).

Överförbarhet handlar om att kunna se likheter i andra grupper utan att generalisera. Vi har eftersträvat detaljrika beskrivningar i vår studie för att läsaren själv ska kunna avgöra och bedöma om resultatet kan tänkas vara överförbart till andra miljöer eller grupper (Bryman, 2018).

Pålitlighet innebär att läsaren kan lita på studiens resultat genom transparent beskrivning av studiens tillvägagångssätt. För att stärka studiens pålitlighet har vi under metoddelen återgett en fullständig beskrivning om vårt tillvägagångssätt. Vi har även redogjort för hur vi har bedömt och granskat de överväganden och val som har skett under studiens gång, till exempel hur vi har kommit fram till våra teman och hur vi har valt intervjupersoner. Forskningsstudien kommer sedan granskas ytterligare av studiekamrater och examinator vid ett seminarium där opponeringen kommer bidra till kritik och åsikter som vi kommer kunna ta till oss av. Vi får därmed inte enbart vårt eget synsätt på materialet, vilket gör att studien får en ännu närmre granskning och pålitligheten stärks (Bryman, 2018).

Styrka och konfirmera handlar om att läsaren ska kunna se att tolkningen av resultatet är rimligt och att resultat och analys inte ska påverkas av personliga åsikter (Bryman, 2018). Vi har strävat efter detta i vår studie men är medvetna om att det nästintill är orealistisk att vara helt saklig. Genom att använda belysande citat hoppas vi att vårt resultat och analys framstår som rimlig.

Resultat

I följande kapitel redovisas den tematiska analysen – För barnets skull. När det gäller beslutet om att göra en orosanmälan eller inte beskrivs flera faktorer som påverkar en dagbarnvårdares beslut kring detta. Oavsett vilken faktor som väger tyngst för respektive dagbarnvårdare är det tydligt att alla dagbarnvårdare gör det de tror blir bäst för barnet, men på olika sätt. Dels är dagbarnvårdarens inställning till *när* en orosanmälan ska göras något som påverkar beslutet. En annan faktor är *hur* man får bevis för att ett barn far illa. Detta presenteras nedan i temat *Var går gränsen* med tillhörande underteman som alla behandlar inställningen till anmälningsplikten och begreppet barn som far illa. Det finns även faktorer som kan vara antingen underlättande eller hindrande i beslutet om att göra en orosanmälan. Detta presenteras i temana *Organisatorisk stöd* med underteman samt *Privat och professionell*. Det sista temat, *Svart på vitt* med underteman, handlar om att dagbarnvårdare vill bli tryggare i sin anmälningsplikt. Detta är också något som är för barnets skull, eftersom ju tryggare en dagbarnvårdare blir i sin anmälningsplikt och på att se tecken på att ett barn far illa, desto bättre hjälp kan utsatta barn få.

Tema 1: Var går gränsen

I materialet framkommer det att dagbarnvårdarna är väl medvetna om att de är skyldiga att enligt lag (SFS 2001:453) göra orosanmälningar i sin profession. I dagbarnvårdarnas uttalanden framgår tydliga resonemang som synliggör att det förmodligen inte är någon som är bekväm i att göra en orosanmälan, men för barnets skull skulle de i slutändan ändå göra det. Dagbarnvårdarna berättar att de aldrig skulle tveka på att göra en orosanmälan om det skulle behövas. Däremot varierar det i hur mycket bevis de vill ha innan de fattar beslutet om att göra en orosanmälan. Vissa dagbarnvårdare vill vara helt säkra på att ett barn far illa innan de gör en orosanmälan. Denna ståndpunkt presenteras närmare i undertemat *Vara säker på sin sak*. I undertemat *Hellre en gång för mycket* presenteras hur vissa dagbarnvårdare istället anser att en orosanmälan ska göras även om man saknar bevis för att ett barn far illa. Hur dagbarnvårdare vet att ett barn far illa, presenteras i undertemat *Tydliga tecken och magkänsla*.

Vara säker på sin sak

En fåtal dagbarnvårdare markerar tydligt att de vill bli mer säkra i sin misstanke innan de går vidare med en orosanmälan. Dessa dagbarnvårdare har inställningen att de hellre

inväntar tydliga tecken, för att inte göra en orosanmälan för tidigt. Det framkommer att vissa dagbarnvårdarna har en rädsla för att anmäla i onödan och att de måste ha i åtanke att det kan finnas en historia bakom något som verkar misstänksamt, eller att det som anses misstänksamt är för bara just den dagen. Intervjuperson 6 säger "ibland har man känt att man skulle kunna ta ett föräldrasamtal istället och det skulle lösa sig" och menar att en orosanmälan inte nödvändigtvis alltid är den rätta vägen att gå utan att det skulle kunna finnas andra alternativ. Denna dagbarnvårdare har en åsikt om att det tas för lätt på att göra orosanmälningar och att man som personal ska försöka lösa problemet på andra sätt i första hand, till exempel genom att prata med föräldrarna och pusha dem i sin föräldraroll. Samma person säger att många av de som gör en orosanmälan gör det för att skjuta över problemet till någon annan och på så sätt göra sig fri från bekymret. Däremot är dagbarnvårdaren tydlig med att hon skulle göra en orosanmälan om hon visste att det var på riktigt och verkligen ser att ett barn far illa. Ytterligare en dagbarnvårdare, intervjuperson 10, uttrycker sig på liknande vis, "skulle det vara riktigt illa, klart jag skulle göra en anmälan" och resonerar kring vad som är rätt och fel när det gäller orosanmälan. Hon säger " Om jag gör det här, blir det värre för barnen eller blir det bättre?".

Ett par dagbarnvårdare resonerar kring att de också får ha i åtanke att barn har mycket fantasi. Barnet kan säga något som väcker misstanke, till exempel att mamma eller pappa slog mig. Vid sådana uttalanden poängterar en dagbarnvårdare att även om en misstanke väcks, blir reaktionen att ha öron och ögon mer öppna med avsikt att ta reda på mer innan beslutet om att göra en orosanmälan eller inte fattas. Denna dagbarnvårdare, intervjuperson 4, förklarar det så här:

Man kan ju inte anmäla första, pratet man hör, som barnet, uttrycker då liksom att åh det har hänt någonting och såhär... Utan man måste ju lyssna en gång till då kanske, innan man reagerar.

Att lyssna en gång till förklarar dagbarnvårdaren kan handla om att vid ett annat tillfälle fråga barnet kring det tidigare uttalandet och då utan att använda ledande frågor. Andra dagbarnvårdare är inne på samma spår och vill att det ska vara mer än ett tecken som tyder på att det är något som inte står rätt till med barnet. Vid sådana signaler, som flaggar för att något upplevs märkligt men inte är direkta tecken på att barnet far illa, berättar dagbarnvårdarna att dokumentationen kring barnet hjälper. Genom att dokumentera kan dagbarnvårdaren lättare se eventuella mönster hos barnet och vad det

berättar. Intervjuperson 4 säger att “även om du tror att det bara någonting man säger, hört på tv eller ja du vet... Men man dokumenterar alltid”. Med hjälp av sina anteckningar kan dagbarnvårdarna bli medvetna om att något är fel och då ringa till chefen för att dela med sig av sin oro kring barnet.

Hellre en gång för mycket

Några dagbarnvårdare säger att de väljer att göra en orosanmälan redan vid vag misstanke om att ett barn far illa. En dagbarnvårdare, intervjuperson 2, motiverar den typen av förhållningssätt med orden “hellre en gång för mycket än för lite”. Hon resonerar kring att det är bra att anmälningsskyldigheten regleras i lag eftersom det gör att dagbarnvårdarna måste göra en orosanmälan, även om det känns jobbigt. Enligt henne kan de som dagbarnvårdare luta sig mot lagen om anmälningsplikt och förklara för föräldrarna att de enligt lag måste göra en orosanmälan om de misstänker att barnet far illa. Denne dagbarnvårdaren, och flera med henne, känner att de hellre gör en orosanmälan redan vid en liten misstanke just för att det är för barnets skull och för att barnet förlitar sig på sin dagbarnvårdare. Intervjuperson 6 berättar följande:

Det är ju klart att det här är jätteviktigt om man ser att barn, om man träffar på barn som inte mår bra. Det behöver inte vara barn som är i min grupp utan det kan vara barn som man stöter på i samhället. Eller vad som helst egentligen. För alla människor har egentligen anmälningsplikt och jag skulle inte backa för det. Någon måste ju vara barnets röst... Alltså barnen kan ju inte tala för sig själv men någon måste ju vara barnets röst. Och då, är det ju vi vuxna.

Samtidigt finns det ett tydligt resonemang hos nästan samtliga dagbarnvårdare om att de inte känner sig bekväma med att göra en orosanmälan. Däremot berättar dagbarnvårdarna att de bortser från att inte känna sig bekväma och hävdar bestämt att de skulle göra en orosanmälan oavsett, eftersom det är för barnets skull. Det är tydligt att de ser anmälningsplikten som något som finns för barnens skull och att de behöver göra en orosanmälan vid misstanke om att ett barn far illa eftersom det handlar om barnets framtid och välmående. Intervjuperson 8 resonerar så här kring att inte vara riktigt bekväm med att göra orosanmälningar:

Det är ett arbetsfel om du inte anmäler och det är ju fruktansvärda konsekvenser för barnen om du inte anmäler om det är någonting. Det är klart man inte... En sådan sak är man ju inte bekväm i. Men jag skulle absolut göra det, det är ju för barnets bästa.

Tydliga tecken och magkänsla

I intervjumaterialet framkommer det att begreppet barn som far illa uppfattas som oklart och svårdefinierat. Samtidigt vet dagbarnvårdarna vad de ska titta efter och har en stark tro på att de skulle märka om något är fel eftersom de känner sina barn. Hur de får tecken på att ett barn far illa varierar, men dagbarnvårdarna är säkra på att de skulle märka att det är något som inte stämmer med barnet. Vissa dagbarnvårdare berättar att de vill se tydliga tecken på att ett barn far illa medan andra nämner magkänsla och intuition. I grund och botten verkar dagbarnvårdarna förlita sig på relationen till sina barn och att det är just den nära relationen som gör att de skulle märka om något inte är som det ska med barnet. Intervjuperson 1 uttrycker sig på följande sätt:

Man lär ju känna barnen så väl. Så alltså, man lär ju känna deras personligheter. Och har man så nära kontakt med barnen, och så nära relation med dem, så... Så man märker på dem väldigt tydligt om något inte är som det ska... Har man bara ögonen öppna och, ser man barnen så märker man det.

Majoriteten förmedlar en säkerhet kring vad som är så kallade varningssignaler på att ett barn far illa. Exempel som tas upp är: att barnet har blåmärken på konstiga ställen, att barnet är rädd för sina föräldrar, att barnet ryggar tillbaka i ren reflex om man kommer nära eller att barnet har en konstig blick. Ofta handlar det om dagbarnvårdaren har noterat ett förändrat beteende på något sätt, till exempel genom att barnet blir, ibland plötsligt, utåtagerande eller introvert, att barnet slutar äta, att barnet drar sig undan och vill vara själv eller tvärtom vill ha extra mycket närhet och söker kontakt. Tecken på att något inte står rätt till berättar dagbarnvårdarna skiljer sig åt men gemensamt är att de alla jämför med vad som är typiskt för barnet. Intervjuperson 2 exemplifierar det på följande sätt:

Det [barnet] var helt förändrat i sitt beteende. Och jag förstod direkt att det var något... Hon tittade inte på mig, hon bara satt vid bordet och bara... Inte

åt, hon bara satt. Och jag kände ju direkt att det är något som inte stämmer...
Sen kan det ju vara barn som berättar någonting, nu har ju barn väldigt mycket fantasi men, det kan ju vara något sådant, eller att man kanske ser något, blåmärke eller ja...

Dagbarnvårdarna resonerar även kring att det inte nödvändigtvis behöver handla om att barnet visar tydliga signaler på att det är något som inte är som det ska, utan det kan även finnas en brist i föräldraförmågan som gör att barnet inte får den kärlek eller omvårdnad det behöver. Barnet kan till exempel få mycket kärlek från sina föräldrar men föräldrarna klarar inte av att sköta barnets hygien genom exempelvis ständigt utebliven tandborstning eller att barnet ständigt har kläder som aldrig passar. Intervjuperson 5 exemplifierar bristen av omvårdnad på följande sätt:

De fixade inte riktigt... Ehm, skötseln av familjen, av barnen, som vi gör.
Mm. Då kunde jag känna att jamen det, hos mig är det så också man borstar inga tänder, man, eh behöver inte göra vissa saker, man... Ah... Sådant som vi andra tycker är så självklart att man gör.

Att ha en magkänsla eller känna intuition för att något inte står rätt till med barnet, anser flera dagbarnvårdare som viktigt. Istället för att få tydliga tecken på att ett barn far illa pratar flera dagbarnvårdare om att något bara känns annorlunda eller avvikande. Det kan handla om att dagbarnvårdaren får en oroskänsla som gör att denne blir extra uppmärksam. Det framkommer att flera av dagbarnvårdarna vill ha en kombination i form av tydliga tecken men de säger också att man måste lita på sin intuition kring barnet. Intervjuperson 7 förklarar det på följande sätt: "Man vill gärna ha den där magkänslan också, inte bara det man ser med ögonen".

Flera dagbarnvårdare berättar om hur viktigt det är att ha närhet till sina dagbarn och att se alla barnen. När de ser alla barn lär de också känna barnen och deras personligheter väldigt väl. Genom att då vara uppmärksamma på sin barngrupp kan dagbarnvårdaren tydligt märka på barnet om något inte är som det ska. Någon dagbarnvårdare poängterar att man lär känna barnet mer och mer ju längre de har haft barnet hos sig och intervjuperson 9 uttrycker sig på följande sätt:

Man känner sina barn så väl, alltså man vet om de bara säger det eller om de menar det när man har haft dem ett tag. Det här tog de bara ur luften, eller det här menar de verkligen. Man lär sig känna av. Jag vet ju hur mina dagbarn är... Det känns som att jag känner mina dagbarn så väl att jag skulle märka om något var annorlunda.

Trots att dagbarnvårdarna säger sig vara uppmärksamma på om barnet visar varningssignaler, eller om de får en magkänsla om att något inte står rätt till, resonerar en dagbarnvårdare kring att barn trots att det far illa, kan göra allt för att det inte ska märkas. Resondent 5 motiverar det såhär:

[...] Fast ändå så kan jag, måste jag säga, barn är väldigt solidariska med sina föräldrar, det är dem så att det, det dröjer länge innan de kan, kan uttrycka någonting så... Att de är... För att på något vis så... Jag tror att barn de vävs in i någonting, eh... Om du förstår...

Tema 2: Organisationens stöd

Majoriteten av dagbarnvårdarna efterfrågade uppbackning i anmälningsprocessen i form av stöd från chefen, kollegorna eller specialpedagog. Detta stöd tycks väga upp känslan av ensamhet som dagbarnvårdarna berättar finns i deras yrkesroll. Dessutom tycks det organisatoriska stödet vara en trygghet i beslutet om att göra en orosanmälan. Nedan presenteras hur dagbarnvårdare förhåller sig till det organisatoriska stödet i undertemana *Stöttande chef* och *Kollegialt stöd*.

Stöttande chef

Samtliga dagbarnvårdare nämner vikten av en stöttande chef. Dagbarnvårdarna uttrycker att de känner förtroende för sin chef och att de kan bolla och diskutera med denne. De berättar även att det är chefen som har ansvaret för att göra orosanmälningar och sköta kontakten med familjen. När det uppstår misstanke om att ett barn far illa kontaktar dagbarnvårdaren sin chef. Det stöd dagbarnvårdarna har i chefen under anmälningsprocessen beskrivs vara så pass viktigt att beslutet om att göra en orosanmälan skulle försvåras om inte chefen delade deras misstanke. Däremot berättar dagbarnvårdarna att de skulle göra en orosanmälan oavsett stödet från chefen. Det framkommer att dagbarnvårdarna tycker att det är skönt att chefens namn står på

orosanmälan även om familjen förmodligen förstår att det är dagbarnvårdaren som har flaggat för misstanken från första början. Intervjuperson 3 förklarar tillvägagångssättet de har kring orosanmälningar på följande sätt:

Sen har vi ju den policyn att det är då min chef som sedan, egentligen anmäler så det kommer inte stå mitt namn utan det står min chefs namn då och det känns ju bra fast, de kommer ju ändå så veta att det är jag, för att de är ju hos mig... Men det står inte svart på vitt att det är jag. Det kan ju lika väl vara någon annan.

Kollegialt stöd

Dagbarnvårdarna tycks erfara att ett viktigt stöd kring beslutet om att göra en orosanmälan eller inte finns inom arbetsgruppen. Dagbarnvårdarna berättar att det när de träffas gruppvis finns utrymme för dem att bolla och ventileras med varandra om något känns jobbigt. Intervjuperson 8 förklarar det på följande sätt: "Vi kan samtala om en viss händelse som kan uppstå och då kan vi ventileras med varandra, för vi är ju trots allt en grupp som träffas flera gånger i veckan". Veckovisa gruppträffar och arbetslagsmöten tycks göra att gruppgemenskapen stärks och bidrar till känslan av att vara ett team likt personalgrupper på förskola. Detta i sin tur gör att dagbarnvårdarna inte känner sig så ensamma i sin yrkesroll, trots att de arbetar ensamma i det egna hemmet. Dagbarnvårdarnas veckovisa gruppträffar gör att dagbarnvårdarna i arbetsgruppen lär känna varandras barn. Detta menar dagbarnvårdarna ger ytterligare ett stöd i att se att ett barn far illa. Om ett barn är utsatt kan även de andra dagbarnvårdarna i gruppen se detta och inte bara den dagbarnvårdare som har ansvar för barnet. Att ha ett stöd i kollegorna beskrivs vara viktigt eftersom en orosanmälan är ett stort beslut att ta.

Dagbarnvårdarna berättar även att de har ett stöd i specialpedagogen som finns i organisationen. Dagbarnvårdarna har regelbunden kontakt med specialpedagogen och kan be denne kolla på barnen tillsammans i grupp för att på så vis se om det framkommer något utmärkande hos något av barnen. Om specialpedagogen också skulle bli misstänksam kring något barn och få en oro för att det är något som inte är som det ska kan specialpedagogen istället för dagbarnvårdaren göra orosanmälan. Specialpedagogen kan då stå bakom en orosanmälan även om det är dagbarnvårdaren som har en oro kring barnet från början. Dagbarnvårdarna förmedlar att de gärna i första

hand vill att det är antingen chefen eller specialpedagogen som står bakom orosanmälan. Intervjuperson 2 berättar på följande sätt om hur de kan arbeta med specialpedagogen:

Och sen kan man gå genom specialpedagogen då som kommer och tittar på barnen i grupp... Och när hon ser då att här är det något som inte stämmer, då är det ju inte vi, personligen då, som anmäler utan då kommer det ju från henne att hon har sett någonting med det här barnet som avviker.

Tema 3: Privat och professionell

I materialet framkommer det att dagbarnvårdarna ständigt verkar balansera mellan att vara privat och professionell. Närheten till barnet och familjen liknas vid en styrka när det kommer till relationen med barnet samtidigt som dagbarnvårdarna berättar om ett visst mått av utsatthet eftersom de utför sitt arbete i det egna hemmet. När barnet lämnas och hämtas i familjedaghemmet kommer föräldrarna in i dagbarnvårdarens privata hem och detta bidrar till att gränsen mellan att vara privat och professionell blir otydlig. Intervjuperson 1 förtydligar detta på följande sätt:

För när man jobbar i sitt eget hem... Alltså man är ganska sårbar, man är ensam. Då det är väl det som är lite nackdelen kanske. Att då vet man att gör man en anmälan så får man verkligen stå för det själv, liksom. Och man kan bli ganska ensam och utelämnad. För då är man ju själv liksom. Arbetskollegorna i sig, visst, man har dem men ändå är de inte helt involverade i det på samma sätt. Eftersom det är ju lite individuellt så, eftersom man jobbar själv, i sin... med sin egen lilla barngrupp.

Denna något speciella, professionella relation till föräldrarna beskriver dagbarnvårdarna på olika sätt gör att det blir svårare att ta ett beslut om att göra en orosanmälan eller inte. De berättar att deras egna familjer skulle kunna bli utsatta, om barnets föräldrar på något sätt skulle bli arga. Dagbarnvårdarna resonerar också kring att det blir svårare att göra en orosanmälan eftersom föräldrarna mest troligt kommer att veta att det är dagbarnvårdaren som står bakom orosanmälan, även om den är undertecknad med chefens eller specialpedagogens namn. Dagbarnvårdarna berättar att det inte är något som påverkar deras beslut om att orosänmäla, men de funderar kring om det är enklare för förskolepedagoger att göra orosänmälningar. Intervjuperson 1 resonerar kring det såhär:

Jag vet inte, man kanske inte kan jämföra men sen tror jag ju det är lite skillnad när man jobbar i förskola. För där är det, alltså där är ju verkligen verksamheten uppbyggd på att man jobbar i arbetsteam. De är ju många i varje arbetsteam, och alla har lika mycket ansvar för alla barn. Så det kanske är lättare, för dem, att göra en anmälan.

En annan faktor som dagbarnvårdarna tycker försvårar beslutet om att göra en orosanmälan är föräldrarnas personligheter, attityder och reaktioner. Om barnet som far illa har trevliga föräldrar kan bli svårt att tro att de är kapabla till att på något sätt skada sina barn. Intervjuperson 7 resonerar kring att hon vill tro det bästa om föräldrarna: "Jag är ju sån i personligheten att jag tror ju alltid det bästa om folk. Det är ju min nackdel och min fördel. Där måste jag ta mig i kragen, jag har ju insett det". Här lyfts även en tanke om att det genom att ha den personliga relationen till föräldrarna kan bli svårt att ens misstänka något. Den nära relationen som dagbarnvårdarna säger sig få ju längre tid de har barnet eller barnen hos sig kan ibland göra att dagbarnvårdaren har svårt att vara professionell. Intervjuperson 9 förklarar detta på följande sätt:

Det kan ju vara dem man minst anar och dem som du har jättebra kontakt med. Då är det jättesvårt. Så känner jag. För att du får en väldigt bra kontakt med familjerna för att man är dem så nära när man jobbar i hemmet.

Dagbarnvårdarna berättar att den nära relationen till föräldrarna också gör att det känns svårt att prata kring en eventuell orosanmälan med föräldrarna. Intervjuperson 2 resonerar om det på följande sätt:

Det är ju mycket lättare för oss, dagbarnvårdare som jobbar i sina egna hem, det är mycket lättare för oss att se till varje barn. Men däremot kan det vara lite svårare för att man kanske får lite speciell relation till föräldrarna för att man har så nära kontakt med varandra. Och det är ju... Det är ju så. Det är ju precis som i privatlivet. De som man umgås med, ofta, det blir ju väldigt svårt att säga något tråkigt. Och det blir ju, blir det för tajt relation med föräldrarna så blir det ju kanske ännu svårare att ta tag i något som är obehagligt.

Dagbarnvårdarna berättar också om att det finns en oro för att göra en orosanmälan nedtanke på att de inte vet hur det kan påverka relationen till föräldrarna. De säger också att det skulle vara jobbigt att behöva träffa familjen i sina egna hem efter det att en

orosanmälan är gjord, till exempel om föräldrarna blir helt förtvivlade. En dagbarnvårdare berättar att det skulle kännas enklare om reaktionen från föräldrarna istället blir ilska. Det poängteras dock att en orosanmälan i princip alltid är genomförbar för barnets skull. Det som eventuellt skulle kunna få en dagbarnvårdare att avstå från att göra en orosanmälan vid misstanke om att barnet far illa är om det skulle uppstå ett stort hot från barnets föräldrar. Intervjuperson 4 resonerar om det på följande sätt:

Det är bara du i ett familjedaghem. Det är ingen annan, det är bara dig att skylla på liksom. Jag vet vad du bor. Mm. Så visst, ett hot från en förälder, alla gånger... Ska jag utsätta mig för det här?

Tema 4: Svart på vitt

Flera dagbarnvårdare berättar att de vill ha mer tydlighet i arbetssättet kring att göra orosanmälningar. Dels genom att få kontinuerlig fortbildning inom området barn som far illa och anmälningsskyldighet, men också genom tydliga rutiner och information om hur de arbetar vid misstanke om att ett barn far illa. Detta presenteras närmare i undertemana *Som hjärt och lungräddning* och *Mer information*.

Som hjärt- och lungräddning

Några få dagbarnvårdare anser sig vara fullärda kring anmälningsplikt och hur man ser tecken på att ett barn far illa. Dessa tycker inte att de behöver mer utbildning. Intervjuperson 7 resonerar om det på följande sätt:

Jag har fått verktygen. Jag har kollegor. Vi har tystnadsplikt och det är våra barn vi pratar om. Vi ser det ju med olika ögon. Men så har jag även chefen och specialpedagogen och kunna bolla saker med. Jag kan ringa specialpedagogen och bara bolla saker med. Jag känner att vi fått verktygen så det är inte så att ett barn faller mellan stolarna

Majoriteten av våra intervjupersoner berättar däremot att det borde vara en självklarhet att alla dagbarnvårdare får kontinuerlig uppdatering om både innebörden av anmälningsplikt, hur processen i en orosanmälan går till samt vad som kan vara tecken på att ett barn far illa. Även om de vet vad anmälningsplikt innebär och känner sig säkra på vilka signaler de ska titta efter säger dagbarnvårdarna att de vill fortsätta påminnas

eftersom det skulle bidra till att de känner sig tryggare i området. Dagbarnvårdarna berättar att det är bra att hålla kunskapen vid liv och intervjuperson 9 tycker att "det ska vara lika färskt i minnet som hjärt- och lungräddning.". Dagbarnvårdarna i vår studie har fått sporadiska föreläsningar eller kurser med information om vilka varningssignaler man ska titta efter och hur man ska gå tillväga vid misstanke om att ett barn far illa. Under dessa tillfällen har föreläsarna även utifrån egna berättelser berättat vad barnen kan bli utsatta för, något som de också tycker leder till en ökad medvetenhet. Intervjuperson 3 berättar om det på följande sätt:

Det ger alltså, man öppnar upp ögonen igen. Alltså man har ju ändå ögonen öppna men ännu mer när de berättar, hur många anmälningar det är. Alltså man förstår ju inte det. Nä det är bra, att man håller det igång.

Dagbarnvårdarna berättar att utbildning, oavsett längd, har bidragit till att anmälningspliktens betydelse och anmälningsprocessen känns tydligare. Många påtalar att regelbundenhet och påminnelse är viktigt eftersom det annars finns en risk för att kunskapen rinner ut i sanden eller i alla fall mattas av. En dagbarnvårdare lyfter även att mer kunskap kan leda till en förståelse till varför barnet beter sig som det gör, eftersom ett barns förändrade beteende kan vara en konsekvens av att något inte står rätt till hemma. När det kommer till vilken typ av påminnelse dagbarnvårdarna vill ha menar de på att det egentligen mest är kontinuiteten som är det viktiga. I dagbarnvårdarnas berättelser framkommer det att det inte behöver vara större än att bjuda in socialsekreterare som under en arbetsplatsträff kan prata om anmälningsplikt och hur orosanmälningar går till.

Mer information

I intervjumaterialet framkommer det att dagbarnvårdarna har en upplevd känsla av att deras verksamhet har kommit efter förskoleverksamheten, även om det ska ha blivit bättre. Intervjuperson 1 förklarar det på följande sätt:

Vår verksamhet har ju fått, har alltid varit lite åsidosatt [...] Just det här med informationen, och fortbildningar, och lite såhär att vi liksom kommit alltid efter, att vi liksom alltid har stått sist på listan, om man säger så.

Samma dagbarnvårdare fortsätter att resonera kring att detta skulle kunna bli ännu bättre genom att upplysa om dagbarnvårdare som alternativ. Om fler familjer fick information om familjedaghem som alternativ till förskola skulle fler familjer också välja pedagogisk omsorg till sina barn. Detta skulle kunna leda till att dagbarnvårdarnas verksamhet kan prioriteras mer när det gäller exempelvis fortbildning. Utöver fortbildning för att bli tryggare i sin anmälningsplikt finns även en önskan om att ha någon form av obligatorisk information kring anmälningsplikt till nya familjer inom pedagogisk verksamhet. Denna information skulle förtydliga att dagbarnvårdare har anmälningsplikt och informera om hur de som dagbarnvårdare arbetar vid misstanke om att ett barn far illa.

Diskussion

I detta kapitel kopplas studiens resultat till teori och tidigare forskning. Annat som behandlas är en metoddiskussion och studiens relevans för socialt arbete. Kapitlet avslutas med förslag till framtida forskning.

Dagbarnvårdares handlingsutrymme kring anmälningsplikt

Den tematiska analysen pekar på att även om dagbarnvårdaren inte vill göra en orosanmälan så gör de det ändå för barnets skull. Dagbarnvårdarnas moral kring att göra det som är rätt för barnet, tycks driva dem vid eventuell misstanke om att ett barn far illa. Dagbarnvårdarna i studien är tydliga med att de känner ett ansvar för att handla utifrån barnets bästa eftersom de känner att barnet ska kunna lita på dem. En människas moral är ett exempel på en inre, stabil faktor som Berglind (1995) menar påverkar en individs handlingsutrymme. Inre och yttre faktorer kan vara både stabila eller instabila. Kopplat till resultatet innebär det till exempel de personliga egenskaperna, känslor och de erfarenheter varje dagbarnvårdare bär med sig. I temat *Privat och professionell* beskriver exempelvis en dagbarnvårdare sig själv som en person som alltid vill tro det bästa om folk. Detta kan ses som ytterligare en inre, stabil faktor som påverkar dagbarnvårdarnas handlingsutrymme. Inre instabila faktorer däremot kan handla om en mer tillfällig påverkan på hur de agerar, i form av till exempel dagsform. Här kan vi dra paralleller till dagbarnvårdarnas utsagor i undertemat *Hellre en gång för mycket* där det framkommer att de alltid skulle göra en orosanmälan, även om de känner sig obekväma i det. Det framkommer i resultatet att dagbarnvårdarnas dagsform således inte är något som påverkar dem i deras beslut om att göra en orosanmälan eller inte.

I temat *Var går gränsen* beskriver dagbarnvårdarna olika gränser för när de anser att det är dags att göra en orosanmälan. Detta kan förstås vidare med hjälp av både inre och yttre faktorer som Berglind (1995) menar påverkar en individs handlingsutrymme. Dagbarnvårdarna i studien är tydliga med att inre faktorer inte påverkar dem negativt i deras beslut kring att göra en orosanmälan. Utifrån intervjupersonernas utsagor tycks därmed deras handlingsutrymme inte hindras påtagligt av inre faktorer på den intraindividuell nivå. Faktorer på den intraindividuell nivå är faktorer som är knutna till individen och handlar om förmågan att individen själv kan påverka sitt eget handlande. I undertemat *Tydliga tecken och magkänsla* berättar flera dagbarnvårdare om att de har tillit till sin intuition och att de är säkra på att de skulle känna på sig om ett barn

far illa. Berglind (1995) och Aronsson (1990) menar att även om en människa vill och kan göra en handling, är det inte säkert att den gör det eftersom det kan finnas olika anledningar som hindrar individen i sitt handlande. Resultatet visar på att dagbarnvårdarna i studien litar på sin egen förmåga att genom en intuition kunna veta om ett barn på något sätt far illa. Detta motiverar flera dagbarnvårdare med att de genom en nära relation till barnet lär känna dem väldigt väl och på så sätt kan märka om det är något som är fel, vilket är en faktor på den interindividuella nivån. Enligt Berglind (1995) finns det yttre faktorer på tre olika nivåer: interindividuell struktur, organisationsstruktur och samhällsstruktur. Dessa nivåer påverkar på olika sätt det mänskliga handlingsutrymmet. Även Svensson, Johnsson och Laanemets (2008) menar att handlingsutrymmet beror på vad som sker i samspel med de man möter och vem man är som person. I temat *Privat och professionell* berättar dagbarnvårdarna i studien vidare om den nära relation som uppstår både till barn och föräldrarna till barnet. En faktor som dagbarnvårdarna tar upp på den interindividuella nivån, det vill säga den mellanmänskliga nivån, är relationen till barnen och deras föräldrar. Dagbarnvårdarna i vår studie berättar att de balanserar mellan att vara privat och professionell. De beskriver att närheten till barnet på många sätt kan vara en styrka. Samtidigt berättar de att de känner en viss utsatthet eftersom de arbetar i sitt egna hem. Dagbarnvårdarna i studien nämner också att de känner sig utelämnade och ensamma i sin yrkesroll. Det verkar dock vara just denna privata professionalitet som också gör det lättare för dem att kunna se varje barn. I resultatet framkommer det även att erfarenheten av att känna sina barn väl ger en närhet som gör dem säkra i att se eventuella tecken på att ett barn far illa. Föräldrarnas personligheter, attityder och reaktioner är andra delar på den interindividuella nivån som tycks kunna försvåra dagbarnvårdarnas beslut om att göra en orosanmälan. I resultatet framkommer det att en arg förälder kan vara lättare att bemöta än en förälder som blir helt förtvivlad vid besked om att en orosanmälan har gjorts. Ett upplevt hot från en förälder är ytterligare en yttre faktor på den mellanmänskliga nivån. Utifrån dagbarnvårdarnas utsagor tycks därmed yttre faktorer påverka deras handlingsutrymme kring anmälningsplikt mer än vad inre faktorer gör, även om dagbarnvårdarna berättar att de för barnets skull skulle göra en orosanmälan oavsett hindrande faktor.

I temat *Organisationens stöd* framkommer det att stödet i chef och kollegor är viktigt vid en orosanmälan. Detta kan kopplas till den interindividuella nivån eftersom det handlar om relationer till andra människor. Det innefattas också av en organisationsstruktur eftersom

det samtidigt handlar om ramar för hur verksamheten ser ut och vilka förutsättningar som finns inom organisationen. Svensson, Johnsson och Laanemets (2008) menar att organisationen med dess traditioner och organisering påverkar hur en individ använder sitt handlingsutrymme men att organisationen samtidigt bidrar till att forma handlingsutrymmet. Kopplat till vårt resultat är det tydligt att det stöd dagbarnvårdarna har i chef och kollegor gör att de känner sig tryggare i att ta beslutet om att göra en orosanmälan. Däremot är ett uteblivet stöd inget som verkar hindra dagbarnvårdaren från att använda sitt handlingsutrymme och göra en orosanmälan på egen hand. Ytterligare en organisatorisk faktor som tycks påverka dagbarnvårdarens handlingsutrymme kring anmälningsplikten är deras arbetsplats. Dagbarnvårdarna har sin arbetsplats i sitt privata hem vilket de flesta uttrycker ger en närhet till barnet och föräldrarna som förskolepersonal inte får. Merparten av dagbarnvårdarna berättar däremot att det är svårt att dra gränsen mellan att vara privat och professionell eftersom de arbetar i sitt egna hem. Dagbarnvårdarna berättar om att det blir svårare att vara professionell när det är det egna hemmet som är arbetsplatsen och inte en arbetslokal. I resultatet framgår det att dagbarnvårdarna får en känsla av gemenskap när de träffar kollegor på gruppträffar och att de då får möjlighet att utbyta tankar och erfarenheter. Berglind (1995) beskriver att de organisatoriska ramarna för handlingsutrymmet även handlar om normer, värderingar och regler som professionella inom en organisation arbetar utifrån. Vår tolkning är att dagbarnvårdarnas gruppträffar verkar bidra till en känsla av att vara ett arbetslag likt förskoleverksamheten. Vid dessa gruppträffar finns möjlighet att samtala och diskutera vilket bidrar till att de tillsammans skapar normer och värderingar kring hur de ska arbeta vid misstanke om att ett barn far illa. En annan organisatorisk regel som påverkar dagbarnvårdarna i deras handlingsutrymme är exempelvis det faktum att det är chefen som ska underteckna orosanmälan till socialtjänsten. I undertemat *Stöttande chef* påtalar dagbarnvårdarna att det är skönt att de inte behöver vara den som har ansvaret för orosanmälan. De berättar att det även finns en policy där chefen ska sköta kontakten med socialtjänsten och föräldrarna när en orosanmälan är gjord. Dessa organisatoriska faktorer berättar dagbarnvårdarna är underlättande för dem vid misstanke om att ett barn far illa, även om de är medvetna om att föräldrarna mest troligt ändå förstår vem som misstänker att barnet far illa.

I temat *Svart på vitt* framkommer det att dagbarnvårdarna i studien har en önskan att få mer fortbildning kring anmälningsplikt och orosanmälningar. Dagbarnvårdarna vill också ha tydliga rutiner och information kring hur de ska arbeta vid misstanke om att ett barn

far illa. I undertemat *Som hjärt- och lungräddning* berättar de flesta dagbarnvårdarna i studien att påminnelse och uppdatering kring dessa områden är lika viktigt som hjärt- och lungräddning och att de behöver kontinuerlig påminnelse i området. Ytterligare en påverkande yttre faktor på den organisatoriska nivån är tillgången till fortbildning. Svensson, Johnsson och Laanemets (2008) menar att handlingsutrymme handlar om en individs möjlighet att handla utifrån det utrymme som finns men också utifrån individens professionella kunskap. Även Gunnar Aronsson (1990) berör en individs handlingsutrymme utifrån tillgång till kunskap. Han menar att handlingsutrymmet styrs av ett subjektivt respektive ett objektivt handlingsutrymme. Det subjektiva handlingsutrymmet handlar om vad individen vill göra och det objektiva handlingsutrymmet om vad individen kan göra. Sett till dagbarnvårdarna i studien innebär det även om de vill göra en orosanmälan kanske de hindras av att inte känna sig trygga i att ta det beslutet. Fortbildning kring anmälningsplikt och barn som far illa skulle vara ett sätt att öka dagbarnvårdarnas objektiva handlingsutrymme. Berglind (1995) menar vidare att det objektiva handlingsutrymmet även kan ökas med hjälp av ett ökat stöd från kollegor, men detta berättar dagbarnvårdarna i studien att de redan har. I undertemat *Kollegialt stöd* berättar dagbarnvårdarna att de har ett viktigt stöd i sina kollegor. En ytterligare faktor på organisationsnivå vad gäller dagbarnvårdarnas handlingsutrymme är den upplevda känslan av att känna sig åsidosatt som yrkesgrupp. I undertemat *Mer information* berättar dagbarnvårdarna i studien att de har en känsla av att vara åsidosatt förskoleverksamheten. Dagbarnvårdarna resonerar kring att om den pedagogiska omsorgen inte får lika stora resurser som förskolor kan det leda till att de som yrkesgrupp inte får samma förutsättningar som förskolepedagoger vad gäller förberedelse att göra orosanmälningar. De tycks erfara att om arbetsgivaren lägger mindre pengar på pedagogisk omsorg vad gäller utbildning får de inte samma möjligheter att utvecklas. Sett till ett handlingsteoretiskt perspektiv blir en åsidosatt verksamhet därmed en hindrande yttre faktor för dagbarnvårdarens handlingsutrymme vad gäller anmälningsplikt och orosanmälningar.

I resultatet framkommer att några dagbarnvårdare tycker att det känns tryggt att anmälningsplikten är reglerad i lag. På så sätt kan de försvara sin orosanmälan gentemot föräldrarna med att de är skyldiga att enligt lag göra en orosanmälan. Detta kan kopplas till den tredje och sista nivån av yttre faktorer som Berglind (1995) menar påverkar en individs handlingsutrymme på makronivå. I Sverige finns det lagar för att skydda barn från våld och försummelse och svensk lagstiftning innebär att alla som arbetar med barn

har en anmälningsskyldighet om de misstänker att ett barn far illa. Dessa lagar finns i samhällsstrukturen och påverkar dagbarnvårdarnas handlingsutrymme när det gäller att göra en orosanmälan vid misstanke om att ett barn far illa. Resultatet visar på att dagbarnvårdarna i studien blir tryggare med hjälp av tydlighet kring hur en orosanmälan går till. I undertemat *Vara säker på sin sak* berättar några dagbarnvårdarna om hur de vill invänta tydliga tecken innan de gör en orosanmälan. Tydlighet i både lagstiftning och instruktioner framkommer vara något dagbarnvårdarna önskar mer av eftersom det kan bidra till att de lättare ska kunna veta när det är rätt tillfälle att göra en orosanmälan.

Enligt Berglind (1995) kan handlingar vara antingen produktiva eller preventiva. En orosanmälan kan sammanfattningsvis ses som preventiv handling eftersom dagbarnvårdaren gör en orosanmälan för att förhindra att ett barn far illa. Kunskap, organisatoriskt stöd och lagar är underlättande faktorer i dagbarnvårdarnas handlingsutrymme som framkommer i studien vad gäller beslutet att göra en orosanmälan. Samtliga faktorer kan bidra till att en orosanmälan görs i ett tidigt skede vid misstanke om att ett barn far illa.

Koppling till tidigare forskning

Med tanke på avsaknad av tidigare studier kring dagbarnvårdares förhållningssätt till deras anmälningsskyldighet bidrar studien med nya insikter kring hur dagbarnvårdare förhåller sig till anmälningsskyldighet. Däremot kan vi dra flera paralleller till forskning kring andra professioner med anmälningsskyldighet. Det som utmärker sig allra mest är dagbarnvårdares önskan om att få kontinuerlig utbildning kring vad anmälningsskyldighet innebär, hur anmälningsskyldighetsprocessen går till och vad det finns för tecken på att ett barn far illa. Överlag visar studier att professionella som arbetar med barn efterfrågar mer förberedelse för att göra orosanmälningar och att brist på teoretisk kunskap kan leda till att den professionella avstår från att göra en orosanmälan (Fraser et al., 2010; Kaunitz et al., 2004). Det efterfrågas mer förberedelse kring hur en orosanmälan går till och i att känna igen tecken på när ett barn far illa (Fraser et al., 2010; Gilbert et al., 2009; Jedwab & Benbenishty, 2017; Levi et al., 2015; Wekerle, 2013). Andra studier belyser även ett behov av teoretisk kunskap om vad barnmisshandel är och vad anmälningsskyldighet innebär (Fraser et al., 2010; Jedwab & Benbenishty, 2017; Levi et al., 2015; Pietrantonio et al., 2013; Wekerle, 2013). Det framkommer dock i resultatet att dagbarnvårdarna i studien känner sig säkra i att känna igen tecken på att ett barn far illa, trots att de efterfrågar kontinuerlig utbildning. De anser att påminnelse i anmälningsskyldighet och att se tecken på att

ett barn far illa borde vara lika självklart som att regelbundet gå hjärt- och lungräddningskurs och ser gärna att de erbjuds föreläsningar med jämna mellanrum för att hålla informationen vid liv. Flera studier behandlar vikten av att den professionella får verktyg och kunskap kring barnmisshandel och anmälningsplikt (Fraser et al., 2010; Gilbert et al., 2009; Jedwab & Benbenishty, 2017; Kaunitz et al., 2004; Levi et al., 2015; Wekerle, 2013; Wiklund, 2006). Exempelvis har Fraser et al., (2010) visat att ökad kunskap kan leda till att fler orosanmälningar görs vid misstanke om att ett barn riskerar att fara illa. I resultatet framkommer det att dagbarnvårdare tror sig bli tryggare kring anmälningsplikt och barn som far illa om de får mer utbildning.

Trots dagbarnvårdarnas tydlighet kring att de skulle göra en orosanmälan vid misstanke om att ett barn far illa, är de osäkra kring när det är rätt tillfälle att göra en orosanmälan. Även i annan forskning visar det att professionella med anmälningsplikt tycker att det är svårt att avgöra när det är rätt tillfälle för att göra en orosanmälan (Fraser et al., 2010; Gilbert et al., 2009; Jedwab & Benbenishty, 2017; Levi et al., 2015; Wekerle, 2013). Dagbarnvårdarna i den här studien efterfrågar tydliga instruktioner att ge till föräldrar om hur de som dagbarnvårdare arbetar vid misstanke om att ett barn far illa. Precis som i tidigare studier på andra professioner finns det hos dagbarnvårdarna ett uttalat behov av mer tydlighet kring anmälningsprocessen och avsaknad av checklistor och standardiserade tillvägagångssätt påtalas även av flera forskare som studerat andra professionsgrupper med anmälningskyldighet (Fraser et al., 2010; Jedwab & Benbenishty, 2017; Levi et al., 2015; Pietrantonio et al., 2013; Wekerle, 2013).

I resultatet framkommer att dagbarnvårdarna har ett något varierande förhållningssätt till sin anmälningsplikt, även om de är samstämmiga i att anmälningsplikt är något som finns för barnets skull. Enligt Gilbert et al. (2009) visar forskning att professionella med anmälningsplikt inte alltid gör en orosanmälan trots att det finns en misstanke om att ett barn far illa. Detta styrks även i Wekerles (2013) forskning som visar att de barn som hade tydliga tecken på misshandel fick gå hem med föräldrarna utan att en orosanmälan gjorts. Här kan vi se skillnader vad gäller dagbarnvårdarna i vår studie. Dagbarnvårdarna har något skilda åsikter kring när de väljer att göra en orosanmälan. De är däremot väl medvetna om vad anmälningsplikten innebär och känner sig säkra i att se tecken på att ett barn far illa. Samtidigt skiljer sig gränsdragningen åt för vad som krävs för att beslutet om att göra en orosanmälan ska tas. En del dagbarnvårdare berättar om tydliga tecken på att ett barn far illa medan andra berättar om en intuition om att något inte är som det ska.

I vårt resultat framkommer det att en del dagbarnvårdare inte är säkra på att en orosanmälan alltid skulle innebära det bästa för barnet i fråga. Sådana ställningstaganden återfinns även bland andra professionsgrupper med anmälningsplikt (Crowell & Levi, 2012; Fraser et al., 2010; Jedwab & Benbenishty, 2017; Levi et al., 2015; Wiklund, 2006). Exempelvis har Fraser et al. (2010) och Jedwab och Benbenishty (2017) visat att det finns en uttalad rädsla för att göra en orosanmälan i onödan eller att en orosanmälan inte skulle vara det bästa för barnet. Dagbarnvårdarna i studien är dock tydliga med att de alltid skulle göra en orosanmälan om de verkligen misstänker att ett barn far illa. Det enda som dagbarnvårdarna tror skulle kunna vara anledning till att avstå en orosanmälan är ett allvarligt hot från en förälder till barnet. Andra faktorer som framkommit i forskning kring andra professioner med anmälningskyldighet är att professionella kan avstå från att göra en orosanmälan på grund av tidigare negativa erfarenheter från kontakten med socialtjänsten (Fraser et al., 2010; Jedwab & Benbenishty, 2017; Pietrantonio et al., 2013). Detta är inget som framkommit i vår studie. Dagbarnvårdarna berättar att det är chefen som i första hand sköter kontakten med socialtjänsten vilket gör att de sällan själva har kontakt med socialtjänsten i anmälningsprocessen.

Eftersom dagbarnvårdare arbetar i sitt eget hem har det varit extra intressant att jämföra studiens resultat med Davidovs et al. (2012) studie på sjuksköterskor som arbetar med att göra hembesök, istället för att arbeta stationerade på sjukhus. Precis som sjuksköterskorna i studien av Davidov et al. (2012) framkommer det i vårt resultat att även dagbarnvårdarna balanserar mellan att vara privata och professionella. De får likt sjuksköterskorna en annan typ av relation till familjen, än vad exempelvis förskolepersonal får. Dagbarnvårdarna i studien berättar om hur de känner sig utsatta i sitt eget hem och att relationen till föräldrarna på olika sätt kan försvåra beslutet om att göra en orosanmälan. Samtidigt är de tydliga med att det är just den nära relationen som gör att de ser varje barn och då också kan urskilja tecken på att barnet far illa, även om flera menar att det mest handlar om en intuition. Dagbarnvårdarna i den här studien beskriver den nära relationen som en styrka när det kommer till deras anmälningsplikt och att de tack vare den kan urskilja om barnet far illa. Denna uttalade styrkan i relationen till barnet skiljer sig åt från Davidovs et al. (2012) studie. Där framkommer det istället att sjuksköterskor som arbetar i patienternas hem i lägre grad gör en orosanmälan än vad sjuksköterskor på sjukhus gör. Dagbarnvårdarna i studien berättar istället om att det är just den nära relationen som gör att de kan se tecken på om ett barn far illa och då kan göra en orosanmälan. Resultatet visar dock precis som i Davidovs et al. (2012) studie

att dagbarnvårdarna tycks erfara en svårighet i att bemöta föräldrarna till barnet som far illa. Föräldrarnas personligheter, attityder och reaktioner på olika sätt beskrivs som försvårande omständigheter när det gäller beslutet om att orosanmäla. Liknande resultat framkommer i Wekerles (2013) studie där det lyfts fram att andra professioner med anmälningsplikt efterfrågar praktiska verktyg i hur den professionella ska bemöta barnet och familjen vid misstanke om att ett barn far illa.

Metoddiskussion

Vårt resultat kan inte ses som representativt för alla dagbarnvårdare på grund av att vårt urval är litet. Vår ambition har heller inte varit att generalisera resultatet. Istället har ambitionen varit att med hjälp av ett fåtal intervjuer få ett spektrum av tankar för att på djupet kunna analysera dagbarnvårdares upplevelser och förhållningssätt till anmälningsplikt och orosanmälningar. Teorier kring handlingsutrymme har hjälpt oss att se på resultatet annorlunda ytterligare genom att påminnas om att det finns många faktorer som påverkar en människas handlande.

Vi gick in med ambitionen att ha ett öppet sinne och utan att vara för påverkade av tidigare forskning inom området. Det visade sig dock att vår empiri hade en del likheter med tidigare forskning. Detta tycker vi också kan vara en anledning till att, utan att generalisera, dra vissa paralleller till andra professioner med anmälningsplikt. Den kanske viktigaste funderingen vi hade med oss in i studien var om utsatta barn fångas upp i en profession som inte har studerats tidigare. Resultatet visade att dagbarnvårdare är väl medvetna om sin anmälningsplikt och att deras nära relation till barnen gör att de tror att de skulle märka ifall ett barn far illa. Detta ser vi som positivt. Trots allt är vår studie, utöver syftet kring att undersöka dagbarnvårdares förhållningssätt till sin anmälningsplikt, i en förlängning också något som vi vill ska belysa hur viktigt det är att göra en orosanmälan vid misstanke om att ett barn far illa. Att göra en orosanmälan i rätt tid kan vara en åtgärd som räddar ett barns liv.

Relevans för socialt arbete

Socialtjänsten har ett speciellt ansvar för att se till att barn växer upp under goda förhållanden (SFS 2001:453). För att kunna göra det, är det av relevans att det kommer in orosanmälningar till socialtjänsten för att de ska få vetskap om att ett barn far illa. Det är därför viktigt att det finns ett samarbete mellan socialtjänst och professioner som jobbar med barn och där menar vi att dagbarnvårdare har en viktig roll. Dagbarnvårdares

kunskap kring anmälningsplikt och barn som far illa är viktiga delar i barnets skydd och hur dagbarnvårdare agerar vid tecken på att barn far illa är av relevans för att socialtjänsten ska kunna hjälpa barn på bästa sätt och i ett tidigt skede.

Framtida forskning

Denna studie har utforskat ett relativt outforskat område eftersom tidigare forskning kring professionella med anmälningsplikt till största del har haft ett fokus på professionella inom hälso- och sjukvården. Vi upplever att dagbarnvårdare inte är en grupp som har prioriterats i forskning överlag och en känsla av att vara en åsidosatt verksamhet har uttryckts av flera dagbarnvårdare. Vi tror att vår studie kan vara ett steg i rätt riktning för att uppmärksamma denna profession och en grund för fortsatt forskning. Mer forskning kring anmälningsplikt och barn som far illa är viktig överlag, inte minst för att belysa barns rätt till att växa upp under trygga förhållanden. Framtida studier kring dagbarnvårdares förhållningssätt skulle kunna innebära studier av ett större antal dagbarnvårdare för att på så sätt få mer generaliserbara resultat.

Slutsatser

Studien visar att dagbarnvårdare är väl medvetna om sin anmälningsplikt och vad den innebär. Begreppet barn som far illa är enligt dagbarnvårdarna svårt att definiera men samtidigt är de säkra på att de skulle märka om ett barn far illa. Många nämner en intuition som går att lita på eftersom de genom en nära relation till barnet skulle märka om något är fel.

Det framkommer att samtidigt som dagbarnvårdarna nämner att de känner sig utelämnade och ensamma i sin yrkesroll eftersom de arbetar i det egna hemmet, är det just denna privata professionalitet som gör det lättare för dem att se varje barn. Däremot eftersträvar dagbarnvårdarna mer tydlighet och kontinuerlig utbildning kring anmälningsprocessen och hur de kan upptäcka att ett barn far illa, för att bli ännu mer trygga i att göra orosanmälningar. Dagbarnvårdarna berättar även om ett stöd inom organisationen som också bidrar till en känsla av trygghet kring beslutet om att göra en orosanmälan.

Dagbarnvårdare är tydliga med att de oavsett hindrande faktor i sitt handlingsutrymme i att göra en orosanmälan eller inte alltid ser till barnets bästa. De berättar att de alltid skulle göra en orosanmälan om de misstänker att ett barn far illa. Ständigt återkommande i nästan alla intervjuer är "för barnets skull" eller "för barnens bästa". Trots en uttalad säkerhet i att göra en orosanmälan oavsett hindrande faktor nämns det vid några tillfällen att dagbarnvårdaren helst undviker att själv stå bakom orosanmälan.

Studiens resultat visar sammanfattningsvis att dagbarnvårdare, på olika sätt, arbetar för barnets skull och att de handlar utifrån det de tror blir bäst för barnet.

Litteraturförteckning

Aronsson, G. (1990). Kontroll och handling. Aronsson, G., & Berglind, H. (Red.), *Handling och handlingsutrymme* (s. 69-93). Lund, Sverige: Studentlitteratur.

Berglind, H. (1995). *Handlingsteori och mänskliga relationer*. Stockholm, Sverige: Natur och kultur.

Bryman, A. (2018). *Sambällsvetenskapliga metoder* (Upplaga 3). Malmö, Sverige: Liber.

Cocozza, M., Gustafsson, P. A., & Sydsjö, G. (2007). Who suspects and reports child maltreatment to social services in Sweden? Is there a reliable mandatory reporting process? *European Journal of Social Work*, 10(2), 209-223.

Crowell, K., & Levi, B.H. (2012). Mandated Reporting Thresholds for Community Professionals. *Child Welfare*, 91(1), 35-53.

Davidov, D., Jack, S., Frost, S., & Coben, J. (2012). Mandatory Reporting in the Context of Home Visitation Programs: Intimate Partner Violence and Children's Exposure to Intimate Partner Violence. *Violence Against Women*, 18(5), 595-610.

Denscombe, M. (2018). *Forskningshandboken: för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. (4. uppl.) Lund, Sverige: Studentlitteratur.

Foster, R.H., Olson-Dorff, D., Reiland, H.M., & Budzak-Garza, A. (2017). Commitment, confidence, and concerns: Assessing health care professionals' child maltreatment reporting attitudes. *Child Abuse & Neglect*, 67, 54-63.

Fraser, J.A., Mathews, B., Walsh, K., Chen, L., & Dunne, M. (2010). Factors influencing child abuse and neglect recognition and reporting by nurses: A multivariate analysis. *International Journal of Nursing Studies*, 47(2), 146-153.

Fridh, B., & Norman, G. (2008). *Att utreda när barn far illa: En handbok om barnavårdsutredningar i socialtjänsten*. Stockholm, Sverige: Gothia.

Gilbert, R., Kemp, A., Thoburn, J., Sidebotham, P., Radford, L., Glaser, D., & Macmillan, H.L. (2009). Recognising and responding to child maltreatment. *The Lancet*, 373(9658), 167-180.

Hindberg, B. (2006). *Sårbara barn: Att vara liten, misshandlad och försummad*. Stockholm, Sverige: Gothia.

Isdal, P. (2001). *Meningen med våld*. Stockholm, Sverige: Gothia.

Jedwab, M., & Benbenishty, R. (2017). Israeli Paediatricians' Attitudes and Experiences of Reporting Child Maltreatment and Related Training Needs. *Child Abuse Review*, 26(6), 439-450.

Kaunitz, C., Andréa Löfholm, C., & Sundell, K. (2004). *Social barnavård i Stockholms stadsdelar: en kvantitativ beskrivning av myndighetsutövande under första kvartalet 2002, 2003 och 2004*. Stockholm: Forsknings- och utvecklingsenheten, Socialtjänstförvaltningen, Stockholms stad.

Kommittén mot barnmisshandel. (2001). *Barnmisshandel: Att förebygga och åtgärda: Slutbetänkande* (Statens offentliga utredningar, 2001:72). Stockholm: Fritzes offentliga publikationer.

Kvale, S., & Brinkmann, S. (2014). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Enskede, Sverige: TPB.

Lundén, K. (2010). *Att identifiera omsorgsvikt hos förskolebarn: vad kan vi lära av forskningen?*. Stockholm, Sverige: Stiftelsen Allmänna Barnhuset.

Levi, B.H., Crowell, K., Walsh, K., & Dellasega, C. (2015). How Childcare Providers Interpret "Reasonable Suspicion" of Child Abuse. *Child & Youth Care Forum*, 44(6), 875-891.

Lpfö 98. (2016). *Läroplan för förskolan: reviderad 2016*. Stockholm: Skolverket. Hämtad 30 november 2018 från <http://www.skolverket.se/publikationer?id=2442>

Mathews, B., Yang, C., Lehman, E., Mincemoyer, C., Verdiglione, N., & Levi, B. (2017). Educating early childhood care and education providers to improve knowledge and attitudes about reporting child maltreatment: A randomized controlled trial. *PLoS ONE*, 12(5), p.e0177777.

Patel, R., & Davidson, B. (2011). *Forskningsmetodikens grunder: Att planera, genomföra och rapportera en undersökning* (4., [uppdaterade] uppl. ed.). Lund, Sverige: Studentlitteratur.

Pietrantonio, A.M., Wright, E., Gibson, K.N., Alldred, T., Jacobson, D., & Niec, A. (2013). Mandatory Reporting of Child Abuse and Neglect: Crafting a Positive Process for Health Professionals and Caregivers. *Child Abuse & Neglect: The International Journal*, 37(2-3), 102-3), p.102-109.

Proctor, L., Aarons, G.A., Dubowitz, H., English, D.J., Lewis, T., Thompson, R., ... Roesch, S.C. (2012). Trajectories of Maltreatment Re-Reports From Ages 4 to 12: Evidence for Persistent Risk After Early Exposure. *Child Maltreatment*, 17(3), 207-217.

Proposition 2017/18:186. *Inkorporering av FN:s konvention om barnets rättigheter*. Stockholm: Socialdepartementet. Hämtad 16 november 2018 från <https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/proposition/2018/03/prop2.-201718186/>

Ryan, G., & Bernard, H. (2003). Techniques to Identify Themes. *Field Methods*, 15(1), 85-109.

Sabuni, N. (2010). Dagbarnvårdare ska ha utbildning. *Svenska dagbladet*, 4 november. Hämtad 15 oktober 2018 från <https://www.svd.se/dagbarnvardare-ska-ha-utbildning>

SFS (2001:453). *Socialtjänstlag*. Stockholm: Justitiedepartementet.

SFS (2010:800). *Skollagen*. Stockholm: Justitiedepartementet.

Skolverket. (2012). *Allmänna råd med kommentarer för pedagogisk omsorg*. Stockholm, Sverige: Skolverket.

Svensson, K., Johnsson, E., & Laanemets, L. (2008). *Handlingsutrymme: utmaningar i socialt arbete*. Stockholm, Sverige: Natur & kultur.

Trost, J. (2010). *Kvalitativa intervjuer*. (4.uppl.) Lund, Sverige: Studentlitteratur.

UNICEF Sverige (2009). *Barnkonventionen: FN:s konvention om barnets rättigheter*. Stockholm: UNICEF. Hämtad 22 oktober 2018 från <https://unicef.se/barnkonventionen>

Wekerle, C. (2013). Resilience in the Context of Child Maltreatment: Connections to the Practice of Mandatory Reporting. *Child Abuse & Neglect: The International Journal*, 37(2-3), 93-3), p.93-101.

Wenneberg, S. (2001). *Socialkonstruktivism: Positioner, problem och perspektiv*. Malmö, Sverige: Liber.

Wiklund, S. (2006). Signs of child maltreatment. The extent and nature of referrals to Swedish child welfare agencies Barnavårdsanmälningar i Sverige: Omfattning, källor och problembilder. *European Journal of Social Work*, 9(1), 39-58.

Bilaga 1

Jönköping 2018-11-06

Hej!

Vi heter Evelina och Sandra och skriver vårt examensarbete på Hälsohögskolan i Jönköping där vi läser socionomprogrammet.

Ämnet för vår uppsats är anmälningsplikt ur dagbarnvårdares perspektiv. Tidigare studier fokuserar vanligtvis på personal inom hälso- och sjukvård eller skola. Dagbarnvårdares röster finns däremot inte representerade i forskning kring anmälningsplikt. Detta vill vi ändra på. Studien syftar till att genom att få ta del av dina erfarenheter, tankar och åsikter kring anmälningsplikt få en större kunskap om dagbarnvårdares förhållningssätt till anmälningsplikt. Som dagbarnvårdare besitter du värdefull kunskap för vår studie.

Intervjuerna kommer att genomföras mellan 12 november och 30 november och kommer att pågå under cirka 30 minuter. Om du väljer att delta i vår studie kommer allt du säger under intervjun vara konfidentiellt. Intervjumaterialet kommer bara användas till denna studie och det är bara vi som kommer ta del av det. Deltagandet är frivilligt och du kan när som helst, utan att ange varför, avbryta ditt deltagande. Förfrågan om deltagande i vår intervjustudie kommer att skickas ut till samtliga dagbarnvårdare i Jönköpings kommun.

Du har fått detta informationsbrev utskickat till dig från din chef. Vi kommer sedan att ringa till personal på den poolenheten du tillhör för att bestämma en tid då vi kommer ut till er vid ett tillfälle när ni har gruppträff. Vid detta tillfälle kan du om du vill delta i en intervju.

Vänligen,

Studerande

Evelina Wilterhag
evelina.wilterhag@gmail.com
0730439647

Sandra Forsell
sandraanne_li@hotmail.com
0762761904

Handledare

Aimée Ekman
aimee.ekman.ju.se
036-10 12 25